EPHEMERIDES LITURGICAE

PUBLICATIO MENSILIS

Pergite, tu, dilecte fili, tuique in scribendo socii, pergite, ut facitis tam bene de religione mereri, atque operam Nobis vestram summo in Ecclesiam obsequio probare.

(Leo Pontif. XIII).

Fili hominis, pone cor tuum et auribus tuis audi omnia, quae ego loquor ad te de universis caeremoniis domus Domini, et de cunctis legibus eius.

(Ezechiel 44. 5.)

ANNUS XIII — VOLUMEN XIII

ALMA COLLEGE
P
LIBRARY
EL
Alma California

ROMAE
TYPOGRAPHIA FRATRUM **Amoroso**
In vico *vulgo* della Torretta Borghese n. 22-25
1899.

41128

Annus XIII. N. I. Ianuarius 1899.

EPHEMERIDES LITURGICAE

PUBLICATIO MENSILIS

OMINA

Fausta quaeque omnibus Consociatis nostris pro anno adventante 1899 adprecamur.

ALLOCUTIO

AD SACRAE LITURGIAE STUDIA AUSPICANDA

IN ROMANO PONTIFICIO ATHENAEO

AD S. APOLLINARIS

V IDUS NOVEMBRES MDCCCXCVIII.

(*Quam merito lectoribus gratissimam iudicavimus, ad subnotatum R.mum Dom. pertinentem, Sacrae Liturgiae Professorem nuper electum, praesentem allocutionem libenter evulgamus: ut sacrae Liturgiae praestantia magismagisque innotescat, illiusque colendae studium augeatur*).

Permixtum formidine gaudium, lectissimi iuvenes, permixtum formidine gaudium intima cordis mei tetigit, cum primum nuncium ad me missum fuit, Virum Eminentissimum, qui merito vices in hac nostra alma Urbe Summi Pontificis gerit, ac sapientissime studiorum regimini in hoc Pontificio Athenaeo praecst, mihi tantillo munus demandasse sacrae liturgicae doctrinae tradendae vobis, lectissimis Theologiae Facultatis Auditoribus. Gaudium sane, cum ex vehementi, qui me tenet, erga praefatam scientiam amorem, tum ex eo, quod Romani Cleri alumnis aditum rursus, post annos complures, videbam patefieri, maiorum perillustres traditiones sectando, ad san-

cta Dei ministeria penitius investigando dignoscenda, digniusque pernoscendo obeunda. Formido vero, quia impar mihimetipsi videbar ad onus suscipiendum; legeram quippe, paucis ante diebus, ex divo Ambrosio, quod « *primus discendi ardor nobilitas est magistri* (De Virgin. l. 2.) ». Nunc quinam futurus ardor, ubi nulla nobilitas, imo nec vulgaris inveniatur peritia ? Haec tamen cum animo cogitarem, illud opportune succurrit, quod ex beato Paulo, de mane in Missae Epistola perlegeram (erat dies festus Ss. Simonis et Iudae App.): « *Unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi . . . ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in aedificationem Corporis Christi* (Ephes. II. 7-12) ». Quae verba tanquam mihi, ex divinae largitatis bonitate, ad animum erigendum missa suscepi, atque ita interpretatus sum, ac si dixerint : Ne formides onus suscipere, quod ad Christi famulos in opus sui ministerii erudiendos conducit, ex quo ipsius Christi Corpus, quod est fidelium Ecclesia, aedificatur ; potens enim est Dominus os mutum aperire, et linguam tamquam infantis facere disertam.

Nec defuit ut adderet animos praelaudatus Eminentissimus, qui nomine tum proprio, tum Sanctissimi Domini nostri Papae, ad rem fidenter aggrediendam benigne est cohortatus.

Praeterea, non me quidem fefellit optima, quam de vobis mihi effinxi, opinio ; ob quam novisse dabatur, agendum mihi fore cum humanissimis, piissimis, studiosissimis optimeque institutis iuvenibus, a quibus solatium omne, haud inaniter, sperare pro laboribus valerem.

Nec mirum, scio enim quam vobis cordi sit singulis vacare studiis, quibus iam iam caput vestrum circumdaturam Sacerdotalem coronam exornare possitis. Haec inter dignissimum illud revera est, quod hodie, summo fa-

vente Numine, auspicamur; cuius laudes, haud aegre emendicatis argumentis, sed uberrimo intrinseco atque extrinseco testimonio longe lateque panduntur.

Quid dicam? aut potius quid non dicam (deficiet enim prius praeconis facundia, quam rei copia) de tam excellenti disciplina, ut vestrum in eam iam desideriis conceptum ardorem magis magisque succendam? Rogo ut mecum aliquantisper animum intendatis in eius utilitatem, necessitatem, dignitatem atque praestantiam.

Sacrae Liturgiae studium Clero utile est. Quinam sane finis, ad quem totae illius vires sunt dirigendae? Nonne Dei gloria, propria sanctificatio, Ecclesiae aedificatio? Nunc autem ad tria haec assequenda recta ducit hoc studium. Novimus profecto, sacra Liturgia duce, quomodo oporteat omnia ad Deum dirigere, sive intima animae, sive corporalia. Novimus quomodo nostra sanctificatio operetur, unde digne accedere docemur ad fontem vitae semper plenum et superabundantem, ad fornacem ignis iugiter ardentis et nunquam deficientis. Novimus quomodo Ecclesiae aedificium extollatur, ex quo, illius maiestatem, sanctitatem, pulchritudinem ostendendo, fides roboratur, spes erigitur, augetur caritas, pietas solidatur, cor terrena despiciens, caelestium desiderio repletur. Hinc summa providit sapientia Tridentina Synodus fidelium emolumento, quod sacrosanctum Missae Sacrificium attinet, his verbis: « Ne oves Christi esuriant, neve parvuli panem petant, et non sit qui frangat eis; mandat sancta Synodus Pastoribus et singulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter Missarum celebrationem, vel per se vel per alios, ex iis quae in Missa leguntur aliquid exponant; atque inter cetera sanctissimi huius Sacrificii mysterium aliquod declarent, diebus praesertim dominicis et festis (Sess. XXII, Cap. 8) ». Hinc optime adseruit S. Lauren-

tius Iustinianus: « absque spirituali intelligentia et interiori gustu Caeremonias exercendo, ad perfectionis non ascendunt culmen (De Compunct. n. XXV) ».

Sacrae Liturgiae studium necessarium est. Primo ad ipsius Cleri instructionem; secundo ad bonum Fidelium; tertio ad inimicorum Dei conatus reprimendos.

Et quoad primum, tam divus Augustinus (1) quam angelicus Doctor (2), ignorantem quae ad eius statum vel officium spectant, aut sine quorum scientia non potest debitum actum recte exercere, de peccato insimulant. Utinam (dico cum eruditissimo *Cavalieri)* utinam haec saperent et intelligerent plurimi de Clero, qui sui status prorsus immemores, alienis toti incumbunt studiis, propria negligunt, suum pessumdant officium, et in divinorum legibus, quas ex munere scire manent adstricti, rudes penitus sunt, et ignorantiam usque gloriantur habere. Hos merito insectatus est Eminentissimus noster, in praeclara Allocutione apud Academiam Liturgicam Romanam olim habita (3), his verbis: « Liturgiae studia, ut nugas, nostri saeculi spernit levitas! Sane miserandum saeculum, quod his perinscium disciplinis, in divina quaeque blasphemo obstrepat ore! *Quaecumque ignorant blasphemant* (4)!... Pudeat maxime, quod in his spernendis disciplinis nonnulli quidem se immisceant ecclesiastici, aut pietatis languore aut scientiae defectu prolapsi. Hoc quidem plorandum, non tantum nobilissimarum disciplinarum detrimento, quarum cultui ingenium ac voluntatem poterant conferre, non tantum ecclesiastici spiritus iactura, cuius isti ad extranea distenti, prorsus obliti sunt, verum

(1) Lib. 1, Op. imp. n. 105.
(2) 1, 2 q. 76, a 2.
(3) Die 10 Nov. 1883.
(4) Ep. Iud. 10.

etiam populorum pernicie, quorum salus, iuxta S. Gregorii Magni sententiam, ex eo pendet, quod in opus ministerii adscitus, divina praecepta indesinenter studeat meditari ». Quamplura utique, quibus hi terreantur, in sacris Scripturis sanctisque Patribus passim haudquaquam desiderantur ; illud imprimis : *Maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter !*

Quod autem necessarium sit sacrae Liturgiae studium ad bonum fidelium, ex eo patet, quod ubi sancte Sancta a Sacerdotibus tractantur, ubi scite ab iisdem populi instituuntur ad caelestia, fugantur vitia, florent virtutes, civitas Dei dilatatur. Similis cogitatio mentem non praeteriit ipsius Numae Pompilii Romae regis secundi, qui, ad civitatem communiendam, non vim, sed Religionem adhibuit ; eum quippe dicunt omnium Urbis religiosarum institutionum auctorem, eumdemque Templi Iano dicati erectorem ; id vero quam feliciter operatus sit, rerum probavit eventus ; vectes enim Templi, tempore belli tantummodo aperiendi, longum regni sui cursum, trium nempe et quadraginta annorum, obserati permansere.

Tertio demum sacrae Liturgiae studium necessarium est, ad Dei inimicos superandos. *Quanta* enim *malignatus est inimicus in Sancto* (1) ! *In terra polluerunt tabernaculum nominis* Dei (2) ! Et quare ? Ideo profecto, ut, corrupta et eliminata Liturgia, spreta in divini cultus formulis traditione, bello in id omne, quod sanctum est, concitato, effraenatae via licentiae pateat : « En idcirco (ait clarissimus Guéranger (3), quae post naufragium liturgicae superfuerunt reliquiae per ignobilia atque impoli-

(1) Ps. LXXIII, 3.
(2) Ib. 7.
(3) Ad haer. in gen. obs.

ta ora deductae, omnibus poenitentiae sentibus expeditae, et quam possime inter se coniunctae ad Hierarchiam penitus evertendam odiumque adversus Romam inexorabile in proditis nationibus exacerbandum ».

Hinc Lutherus Catholicos, tot sacrorum Rituum iugo suscepto, amentiae ac stoliditatis accusavit; hinc Calvinus ipsos Ritus ineptias, histrionicas res actusque scurriles appellavit; veterum Haereticorum digni nepotes, quorum alii, ut Manichaei, Donatistae, Ariani, contra Altaria et sacra vasa bellum gesserunt, alii, ut Pelagiani et Vigilantiani, sacras vestes atque universas Caeremonias insectati sunt; alii denique, ut Petrobusiani et Valdenses, vel ipsa sacrorum Rituum nomina, tamquam veneficia, et incantationes perhorruerunt; novorum Rationalistarum et Atheorum digni parentes, qui, supernaturali posthabito, sin minus superstitionis nota, divinum cultum mulctantes, anathematizant.

Super his plorabunt Sacerdotes, et merito; attamen ut quid sterilis ploratus? Oportet quidem ad opus admovere manus, vim vi repellere! Plus hodie, quam praeterito tempore, Ecclesiae hostes armis dimicare contendunt, ab ipso Sanctorum promptuario acceptis; quae nisi noverit ecclesiasticus vir, quam strenue ab iis, seu perfido adhibeantur consilio, seu etiam corrumpantur, facile evenire posset, ut maxima cum sui ignominia et Ecclesiae damno superetur.

Sunt et quidam liturgicorum studiorum inimici, non ex malo, qui eos teneat, erga divinum cultum animo, sed ex nulla, quam habent, eorum existimationem, soliti ea considerare (ut ait clarissimus Magani) *quali ciarpami di Sagrestia*. Et hos oportet redargui; quod bene ille praestabit, qui dignitatem sacrae Liturgiae plane perspectam habuerit.

Et sane, maxima probatur sacrae huius disciplinae dignitas, si consideretur a quonam procedat auctore. Cito dicam : primus sacrae Liturgiae Auctor est ipse Deus. Nonne ipsemet posuit in cor priorum orbis habitatorum, ut sibi offerrent Sacrificium laudis ac ceterorum bonorum in suae maiestatis obsequium ? Nonne ipsemet auctor fuit caeremonialium veteris legis voluminum ? Nonne ipsemet Filium suum unigenitum misit, in plenitudine temporum, ut omnia instauraret, ac proinde *nudis et egenis elementis*, uti ea vocat Apostolus, et alios Ritus subrogaret, eosque tanta perfectione praeditos, ut eorum veritas antiquorum umbram fugarit, nec sensim sine sensu, sed repente, uti tenebras lux eliminat ?

Nec praetereundum est, dignitatem sacrae Liturgiae ex eo quoque procedere, quod inter scientias proprie dictas rite enumerari potest. Ut scientiae nomen cuidam disciplinae iure competat, innitatur necesse est supremis principiis, ex quibus ultimas conclusiones deducat ; nunc autem huiusmodi est liturgica disciplina, quippe quae fundamentalibus canonibus innititur, ex quibus logicas infert conclusiones. Nec sit qui miretur, gratuito me et *disciplinae* nomen sacrae Liturgiae studiis tribuisse ; cum enim divus Thomas, ex Aristotele, doceat, *disciplinam esse certam rerum et cognitionum ad unum finem collectionem*, hoc de illa probare ante debuissem. At quis est qui non videat quomodo multiplex, quae in sacris Ritibus habetur varietas, ad unum divini cultus finem contendat ?

(*Continuabitur*).

Io. Bapt. M.ª Can. Menghini
Caeremoniarius Apostolicus
S. Liturgiae ad S. Apollinaris Professor

QUAESTIONES ACADEMIAE LITURGICAE ROMANAE

Circa « ADDENDA ET VARIANDA » in Rubricis

I.

Anselmus Rubricarum, maxime Breviarii, studiosissimus, recentem vocis « Tituli » additionem satis probare nescit: sive quia minus antiquitati conformem, sive quia, loco suo nequaquam illi videtur posita, sive denique quia, Titulo addito, non intelligitur quare adhuc sileatur Patronus. Et sane, inquit, Rubricas omnes et singulas, nempe tam generales quam speciales, si una simul conferas, perspectum statim habebis, non solum de Titulo Ecclesiae, verum etiam de loci Patrono, quando fieri debeat, agendam esse commemorationem. Id manifestum videtur e Tit. I. n. 1, ubi dicitur: « in festo Patroni .... loci, vel Titularis Ecclesiae »: e Tit. IV, n. 1. Rubricae antiquae, ubi legebatur: « nisi illud festum sit de principali Titulo.... vel Patrono alicuius Ecclesiae vel loci »; item e peculiari Rubrica de Suffragiis Sanctorum, quae ait: « De Patrono vel Titulari Ecclesiae fiat Com. etc. »: item ex aliis quoque locis constat, Titulum et Patronum una simul stare sem-

per. Quibus perpensis, nec tamen de suo sentiendi modo omnino securus, accuratiori studio animum adiiciens, haec secum *quaerit* :

1. *Quale sit in sensu liturgico praecipuum inter Patronum et Titulum discrimen, et num vi Rubricarum, quoties Titulus sit commemorandus, toties commemorari etiam Patronus debeat?*

2. *Quomodo in specie intelligenda sit peculiaris Rubrica « De Patrono vel Titulari Ecclesiae fiat com. consueta ante vel post commemorationes praedictas, pro dignitate illius » nempe, in sensu composito, an diviso?*

3. *Quid de singulis ab Anselmo obiectis?*

SOLUTIO

Ex dissertatione Rev. D. Friderici Delenda Pont. Collegii Urbani de Propag. Fide alumni, habita in Ecclesia Congregationis Missionis prope Curiam Innocentianam, die 23 Novembris 1898 ; acta Epitome per R. P. D. Hilarium Passerini.

I. Quale sit in sensu liturgico praecipuum inter Patronum et Titulum discrimen, et num vi Rubricarum, quoties Titulus sit commemorandus, toties commemorari etiam Patronus debeat ?

Ut rite primae quaestionis parti respondeamus, operis pretium est, quid sub nomine *Patroni* veniat, quid sub *Tituli*, definire. Exinde enim facile constabit, utrum discrimen existat et quale.

Patroni igitur nomine, sensu liturgico (ut alios quoscumque, qui ad rem nostram non pertinent, omittamus), ille Sanctus venit, qui ab incolis oppidi, civitatis, provinciae, regni, seu generatim loci cuiuslibet (unde et dicitur Patronus loci) eligitur, ut Christianum populum defendat in periculis, adiuvet in necessitatibus, sitque illius apud Deum perpetuus intercessor. Patroni, prout peculiarem locum respiciunt, vel ditionem totam, appellantur particulares, vel universales; quam distinctionem servandam voluit Urbanus VIII, unum dumtaxat statuens esse solemniter colendum in unoquoque loco, unum in unaquaque ditione, quae sit regnum vel provincia (Const. *13 Septemb. 1642*).

Opportuna hic daretur occasio loquendi de modo quo Patronus eligi debet, discutiendi an plures esse possint, dicendi de ritu quo decoratur, etc.; at brevitatis gratia, his omissis, de Titulari agemus, de quo inquirit casus noster.

Docent nos historiae profanae, gentiles solitos fuisse, sua Templa variis nominibus distinguere, ut unum ab alio facile dignosci posset. Haec ratio, si utiliter habita est apud gentes, quanto magis apud nos utiliter habebitur, imo necessario, cum Templa cuncta indiscriminatim uni Deo dicata, absque proprio adiecto nomine difficillime distinguerentur? Id perbelle a Guyeto explicatur: « Quod est homini baptizato nomen impositum, hoc idem est Ecclesiae dedicatae Patronus seu Titularis, quo ipsa nuncupatur, et ab aliis Ecclesiis proprio veluti nomine dignoscitur (*lib. I, cap. IV*) ». Vox *Titulus*, prosequitur Guyetus, « a tuendo, hoc est indicando dicitur, quia nimirum rem, cui superscribitur, tuetur ac indicat ».

Haec vox antiquitate multa gaudet, eadem usa est S. Scriptura ad signum denotandum perpetuae memoriae.

Ita 2 Reg., *cap. XVII, 18* : « Absalon erexit sibi Titulum in monumentum nominis sui ». Liber Genesis pariter : « Surgens ergo Iacob mane tulit lapidem, quem supposuerat capiti suo, et erexit in Titulum, fundens oleum desuper *(Cap. XXVIII, 18)* ». Ecclesia vero, usque ab initio, vocare consuevit *Titulos* ea sacra loca, in quibus Fideles coadunabantur ad divina conficienda mysteria et Sacramenta suscipienda. Ait Meratus (*Sect. VIII, Cap. 5, n. II* apud Gavantum), Titulos fuisse « illa loca sacra in quibus Christiani conveniebant ad sacras peragendas Synaxes, et sancta Ecclesiae Sacramenta e Sacerdotum manibus percipienda ». Cum autem coepit Ecclesia Templa super loca Martyrum sanguine tincta aedificare, nomen ipsorum Martyrum Titulum dicebat. Celebre est illud Prudentii (*Hymn. 5. S. Vincentii*) : « Ne sit Sepulchrum — Quod plebs gregalis excolat — Titulumque figat Martyris ».

Notatu dignum est, antiquitus Ecclesias Apostolis dicatas, dictas fuisse *Apostolea*, Prophetis *Prophetea*, Martyribus *Martyria*. Recentiori aevo coeptum est dedicari Ecclesias non tantum Apostolis et Martyribus, sed cuicumque Sancto aut Mysterio. Agitata fuit quondam quaestio, an Mysteria et res sacrae dari possent tanquam Tituli Ecclesiis. Nunc tamen extra omnem dubitationem affirmativa tenenda est sententia, unde cum Gavanto dici potest : « Nomine Tituli Ecclesiae regulariter venit Sanctus ille, sive Angelus, sive homo, vel id Mysterium, vel quaecumque res sacra, sub cuius nomine fundata est, et vulgo appellatur Ecclesia (*Sect. VIII, cap. V, n. III*) ».

His notionibus praemissis, respondere possumus propositae quaestioni : quale sit in sensu liturgico praecipuum inter Patronum et Titulum discrimen ?

Notetur verbum *praecipuum* : quaeritur praecipua differentia ; implicite ergo admittitur alias extare secunda-

rias differentias, et merito. Una ex his differentiis esset, modus electionis, dum loci Patronus eligitur a populo loci consentiente Episcopo, et Titularis Ecclesiae eligitur fundatoris arbitrio. Alia differentia est quod qualitas Patroni magis pateat quam Titularis, ille sane pluribus Ecclesiis, nempe omnibus loci proprius est, hic vero Ecclesiae tantum, quae sub eius invocatione dedicata est. Praecipuam tamen differentiam, cum cl. Gavanto et optimis *Ephemerides Liturgicis*, in hoc agnoscimus, quod Patronus relationem exclusive habet ad locum, cuius protectionem habet, et Titulus exclusive ad Ecclesiam, quae ab eo nomen accipit. En verba laudatae Ephemeridis : « Quotiescumque Rubrica loquitur de Patrono, semper intelligendus Patronus loci, non Ecclesiae, et quotiescumque loquitur de Titulo vel de Titulari, intelligendus est Titularis Ecclesiae et non aliter ».

Haec olim distinctio non satis perspecta habebatur, unde magna, quae inter liturgicos Auctores reperitur, confusio. Iuxta Guyetum aliosque, datur Patronus loci et Patronus Ecclesiae, uti et Titularis loci et Titularis Ecclesiae. Hinc ille nonnulla sic inscribit capita : « Caput IV — De Patrono seu Titulo Ecclesiae ; Caput V—De Patrono seorsim a Titulo ; Caput VI — De Titulo seorsim a Patrono; Caput VII — De Patrono seu Titulo loci ». Is tamen admittit hanc distinctionem inter Patronum et Titulum Ecclesiae, Patronum nempe dicere relationem ad personam, sive Angelum, sive Sanctum. Titulum seu Titularem referri potius ad mysterium vel ad rem sacram pertinentem Personae, v. gr. Trinitatem, Annuntiationem... Iuxta Cavalerium, datur Patronus tam loci quam Ecclesiae, ita ut possit recte dici S. Petrus Vaticanae Basilicae esse Patronus. Hic loquendi modus a quibusdam etiam recentioribus adhibitus est, v. gr. De Herdt, A Carpo . . .

At ad quamcumque aequivocationem vitandam, et ad rectam intelligentiam rerum, necessarium est hanc admittere distinctionem : quod nempe Patronus refertur exclusive ad locum, Titulus vero exclusive ad Ecclesiam.

Sed inspiciamus utrum huiusmodi distinctio in Rubricis fundetur. In Rubricis generalibus Breviarii novies invenitur nomen Patroni et Titularis : Titulo I. De Officio duplici, ubi dicitur faciendum Officium duplex « in Festo Patroni, unius vel plurium, alicuius loci, vel Titularis Ecclesiae ». Titulo IV. veterum Rubricarum, De Dominicis, legimus : « nisi illud Festum sit de principali Titulo vel Patrono alicuius Ecclesiae vel loci ». Titulo VII. De Octavis: « In Festo principalis Patroni et Titularis loci vel Ecclesiae ». Titulo III, ter ita dicitur: « de Patrono vel Titulari Ecclesiae »; ita pariter Titulis VI, IX etc.: in quibus non amplius invenitur vox *loci*, sed tantum : De Patrono vel Titulari Ecclesiae.

Itaque, si attente hae Rubricae perpendantur, primo intuitu patebit, eas debere intelligi de duobus Festis satis inter se distinctis, nempe de Patrono loci, et de Titulari Ecclesiae, uti ex I Titulo manifestum fit, ubi legitur : « Officium fit duplex . . , in Festo Patroni loci vel Titularis Ecclesiae ». Rubrica clare loquitur de Patrono loci et distincte de Titulari Ecclesiae ; cur ergo cum vocabulum non adiicit *loci* non debet subintelligi ? cur ceteris Titulis alius tribuetur sensus, diversus ab illo quem habet I. Titulus. Audiantur *Ephemerides Liturgicae :* « In locis supra citatis, in quibus loquitur Rubrica *de Patrono vel Titulo Ecclesiae*, vel loqui voluit de Patrono loci et de Titulari Ecclesiae in sensu disiuncto, vel de Patrono et Titulo Ecclesiae in sensu explicativo et coniuncto, nempe de Patrono Ecclesiae, quasi synonimo de Titulari Ecclesiae. Si primum, res perbelle et rectissime currit, et Rubrica

iis locis decrevit, uti par est, quid sit agendum tam de Patrono loci, quam de Titulari ecclesiae, et sic nullus datur locus dubio, ac lex perfecte explicatur. Si secundum, nempe si Rubrica iis in locis loqui voluit de *Patrono vel Titulo Ecclesiae* in sensu coniuncto et explicativo, quasi diceret de Patrono ecclesiae seu de Titulo ecclesiae, tum Rubrica munum suum non explevisset ; et cum decernit quid sit agendum de Patrono Ecclesiae nihil dixisset de Patrono loci. Necessario ergo omnibus iis in locis Rubrica loqui voluit de *Patrono* vel *Titulo Ecclesiae* in sensu disiunctivo, scilicet de Patrono loci per antonomasiam dicto, nec non de Titulo Ecclesiae, et sic lex integra profertur (*Eph. Lit. an. 1895 pag. 301-302*). Nos vero Rubricis firmius innitentes et doctrinae Gavanti, non cognoscimus nisi *Patronum loci* et *Titularem Ecclesiae*, et Patronum Ecclesiae vel Titularem loci prorsus respuimus. 1. quia inutiles voces, non enim necessarium est ad illas recurrere iure tam facili. 2. quia confusionem gerunt, et nisi multae explicationes proferantur, res, ex se tam clara, non parum obscura evadit. 3. quia non habet radicem in Rubricis (*ibid. pag. 301*) ».

At posset quis opponere, non semel in nonnullis S. R. C. Decretis vocem *Patronus* accipi in sensu *Patroni Ecclesiae*. Sed cum dictis Ephemeridibus respondemus: « 1. hac confusione magis usos fuisse in suis quaesitis postulatores quam S. R. C. 2. Quod si aliquando ipsa S. R. C. tali locutione usa fuit, hoc fecit iuxta petitiones. 3. Denique hanc confusionem si invenimus in Decretis Saeculi XVIII. in fine, et Saeculi XIX. in praecedentibus, quando scilicet Doctores non adhuc confusionem in hac re produxerant nunquam invenimus ».

Alteram nunc quaestionis partem arripiamus. Quaeritur: Num vi Rubricarum quoties Titulus sit commemorandus, toties commemorari etiam Patronus debeat ?

Gavantus cum Cavalerio tenent, in Suffragiis, quando commemoratur Titularis, oportere etiam Patronum loci commemorari. Ait Gavantus : « Deinde pro dignitate Patroni vel Titularis Ecclesiae ante vel post S. Mariam et Apostolos, vel inter eosdem facienda est commemoratio... De S. Patrono loci ante Titularem Ecclesiae regulariter loquendo, nisi sit valde magna inter hos dignitatis distantia ». Cavalerius vero (Tom. 2, Cap. 33, ad II): « Fiunt de S. Maria et de Ss. Petro et Paulo tamquam Patronis totius Ecclesiae, de Patrono principali loci, et Titulari Ecclesiae tamquam particularibus Protectoribus ». Ratio, ob quam hanc opinionem tuentur, est mala Rubricarum interpretatio. Rubrica nimirum 35, *de Suffragiis Sanctorum*, uti mox videbimus, non debet intelligi de duplici commemoratione, sed de una dumtaxat, quae est *Titularis*. Si hi aliique Auctores, falsae innixi interpretationi Rubricae, censuerunt, quotiescumque commemorandus est Titularis, debere etiam commemorari Patronum, haec ratio iam nunc amplius non valet, in novis namque Rubricis, duas alias habemus, quae tam luculenter loquuntur, ut nullam falsam interpretationem admittant. Et re vera in Titulo I, n. 6, legimus : « Preces ad Primam et Completorium et Suffragia de S. Maria, S. Ioseph, Apostolis, *Titulo* et Pace ad Vesperas et Laudes non dicuntur in Officio duplici ». Et in Titulo VIII, n. 5 : « Dicuntur Preces dominicales ad Primam et Completorium, et fiunt Suffragia consueta de S. Ioseph, de Apostolis, de *Titulo* et de Pace, vel tempore paschali sola commemoratio de Cruce etc ». Cur ergo Rubricae non dicunt commemorandum esse etiam Patronum loci ? Notetur, in antiquis Rubricis vocem *Titulus* non inveniri ; ergo si invenitur in novissimis, et e contrario nullimode vox *Patronus*, concludendum est de Titulo tantum, et non de Patrono, agendam com-

memorationem ; alias Rubrica exprimere debuisset etiam Patronum. Ergo, citra omnem dubitationem, quotiescumque Titularis commemoratur, non ideo commemorandus est etiam Patronus.

Id vero confirmatur a pluribus S. R. Congregationis Decretis. Horum nonnulla dicunt faciendam esse commemorationem *Titularis*, quin verbum habeant de *Patrono* ; alia volunt agendam illam tantum de *Titulari*, excludentia aliam *Patroni* ; quaedam docent fieri *posse* et illam de *Patrono* ; sunt et quae mandant, servandam esse *consuetudinem*, si quando existit, commemorandi etiam *Patronum*. Satis sit unum aut alterum referre :

Die 8 Aprilis anni 1856 Sacra Rituum Congregatio interrogata fuit : « An scilicet de Patrono Dioecesis fieri posset Commemoratio inter communia Sanctorum Suffragia?» Respondit : « *Posse*, sed minime cogendos qui recusaverint ». Ergo in Suffragiis potest fieri commemoratio de Patrono, sed in Suffragiis non solum potest, sed debet fieri illa de Titulari Ecclesiae; ergo non quotiescumque commemoratur *Titulus*, debet quoque fieri commemoratio de *Patrono*.

Habemus tamen aliud Decretum clarius se exprimens. In una Vapincenense (1) : quaeritur : « 1. An quoties in divino Officio locum habent Commemorationes Communes, seu Suffragia Sanctorum, fieri debeat Commemoratio de Patrono loci ? an de Titulari Ecclesiae ? an de utroque ? Et 2. An in Ecclesiis ubi Beatissima Virgo Maria est Titularis, sufficiat Commemoratio ipsius communis, vel potius fieri etiam debeat de peculiari Titulo, sub quo Eccle-

(1) Decretum istud expunctum est quidem, sed ob inutilitatem suam, e nova Collectione; apprime nihilominus cohaeret novissimo in illa inserendo, ut nil sui iuris amiserit. Redactio.

sia Deo dicata fuit in honorem ipsius Deiparae. Vel saltem hoc in casu, an addenda sit commemoratio Sancti Patroni loci?

Et Sacra eadem Congregatio utrique Dubio satisfaciendum censuit per generale responsum: *Servetur Rubricae et Decreta*. Quum enim in Breviarii Romani Rubricis Titulo XXXV habeatur, quod facienda sit commemoratio de Titulari, vel Patrono Ecclesiae, liquido apparet nil faciendum de Patrono loci, nisi in casu quod simul sit Ecclesiae Titularis: quod pluries Sacra ipsa Congregatio definivit, ac praesertim de anno 1690, quarto Idus Iunii in una Ordinis Minorum Sancti Francisci de Observantia ad Dubium III... postquam ad Dubium II declaraverat, quod pro Beata Maria Virgine Titulari, quocumque demum sub speciali Titulo Ecclesia Deo in honorem Beatae Mariae Virginis dicata sit, sufficiat Commemoratio communis etc. prosequitur: Quae quidem Commemoratio communis Deiparae sufficit etiam quando Ecclesia nullum alium Sanctum in Contitularem habet, nam Patroni loci neque hoc in casu instituenda est commemoratio. Atque ita decernere rata est et declarare. Die 23 Septembris 1848.

Tandem iam datum est Decretum Generale S. R. Congregationis, quod nondum tamen publicatum fuit, in quo aperte dicitur in Suffragiis debere fieri commemorationem tantum de *Titulari*, et non de *Patrono* loci, excepto casu, quo aliqua adsit contraria legitima consuetudo. Ergo omni cum certitudine concludere possumus, vi Rubricarum non debere fieri commemorationem *Patroni loci*, quoties Titulus est commemorandus.

II. Quaeritur secundo: Quomodo in specie intelligenda sit peculiaris Rubrica « De Patrono vel Titulari Ecclesiae fiat com. consueta ante vel post commemorationes praedictas, pro dignitate illius », nempe, in sensu composito, an diviso.

Ex hucusque dictis, primo intuitu, videretur Rubrica interpretanda sensu diviso, quemadmodum in primi quaesitus explanatione dictum est ; unde Rubrica iuberet peragendam commemorationem tam de Patrono loci, quam de Titulo Ecclesiae ; namque, diximus, quoties invenimus in Rubricis *Patronus*, toties intelligimus Patronum loci, et quoties invenimus *Titularis*, toties intelligimus Titularem Ecclesiae. At eadem Rubrica, nec non quaedam S. R. Cong.nis Decreta, nos cogunt exceptionem circa generalem principium ponere, et huic Rubricae sensum compositum tribuere. Unde dicendum, hanc novam Rubricam esse sumendam de solo *Titulo*, quia etiamsi verbum *Patrono* conservavit, id tantum fecit in gratiam veteris dicendi rationis, ne ulla suboriretur dubitatio, cum soliti fuerint plures Auctores distinctionem ponere inter *Mysterium* et *Sanctum* qui nomen darent Ecclesiae, Titulum vocantes Mysterium, Patronum Sanctum.

Hoc verum esse, ex ipsa Rubrica comprobatur, et praecise ex inciso *pro dignitate illius*. Aut enim Rubrica praecipit faciendam commemorationem solius Tituli, aut Tituli et simul Patroni loci. Si primum , incisum facile intelligitur ; si alterum, nullimode intelligi potest, quia si sunt duo commemorandi, dicere oportebat *pro dignitate illorum*, et non *pro dignitate illius*. Ceterum si intellexisset de solo Patrono, Titulum excludens, sibi contradixisset, cum aliis in locis Patronum non nominet , sed solum Titulum. Hoc autem certum est semper inter Suffragia debere fieri Tituli Ecclesiae commemorationem. Aliam suppeditat rationem Guyetus, cum, relata Gavanti sententia (*lib. III. Cap. XVII. quaest. IX*), ait : « Certe si vera esset opinio Gavanti, pessime concepta fuisset Rubrica : debuisset enim saltem sic poni : De Patrono loci et Titulari Ecclesiae fit Commemoratio. At cum vox loci utrobique non

habeatur, et utrobique particula *vel* Patronum disiungat a Titulari, ita ut non seorsim uterque ad diversa, sed alteruter ad idem pertineat, videlicet ad Ecclesiam: quis non iudicet tricari Gavantum, qui tenebras in tam clara luce offendit? Maneat itaque Rubricam unius dumtaxat praecipere Commemorationem, sive is sit Ecclesiae Patronus ut S. Stephanus . . . . sive Titulus aliquis puta SS. Trinitatis». Meratus vero commentans Gavantum dicit: «Quamvis difficillime a Gavanti nostri doctrina recedam, nihilominus in hoc casu ponderationes et rationes a Guyeto allatae cogunt me ad eiusdem potius, quam ad Gavanti, et aliorum sententiam amplectendam. Revera enim Rubrica unius tantum Commemorationem praecipit, non vero duorum».

Ad hanc eamdem conclusionem, quaedam ferunt S. R. Cong.nis Decreta.

In una Hispaniarum, die 17 Iunii, anno 1679, quaeritur: «Quisnam Sanctus nominandus sit in oratione *A cunctis* littera N. a Sacerdote celebrante: Patronusne principalis loci vel dioecesis, aut potius Titularis Ecclesiae, Oratorii . . . etc. in quibus celebrat?» Et Sacra Congregatio respondit: «Titularem tantum nominandum esse, et detur decretum in *Santandrien.* die 26 Ianuarii 1793». In hoc Decreto Sacra Congregatio exprimit apertissime suam mentem inquiens: «In qualibet Ecclesia nominandum esse Patronum, seu Titularem proprium eiusdem Ecclesiae». Ergo in hoc Decreto verbum *Patronus* et *Titularis* adhibentur in sensu composito. Uno verbo vocabulum *Patronus* et *Titularis* sunt synonima: quod erat probandum. Concludimus ergo cum De Herdt: «Verba Patronus vel Titulus Ecclesiae intelligenda sunt disiunctive, prout Ecclesiae competit vel qualitas Patroni, si dedicata sit alicui Sancto, vel qualitas Tituli, si dedicata sit Personae Divi-

nae, vel alicui Mysterio, ita ut utroque casu facienda sit commemoratio Patroni vel Tituli, sed Ecclesiae tantum, non autem Patroni loci, qui in Rubricis non comprehenditur ».

Tandem animadvertere oportet, quod, ubi viget consuetudo commemorandi etiam Patronum loci, eiusmodi consuetudo servari debet ; hoc autem probatur ex pluribus peculiaribus Decretis S. R. Cong.nis, et melius declarabitur ex Decreto generali propediem publicando.

III. Quid de singulis ab Anselmo obiectis ?

Anselmus non vult vocem *Titulus* adprobare, quae in novis Rubricis reperitur, ob tres rationes. Videamus utrum hae aliquid ponderis habeant, ut consideratione dignae sint. Prima est : quia vox *Titulus* minus antiquitati conformis est. Nil magis falsum ! Vidimus enim in primi quaesitus solutione, hanc vocem esse antiquissimam, et ad prima Ecclesiae tempora referendam. Altera est : quia loco suo nequaquam illa videtur posita. Quaeramus ubi in Rubricis inveniatur. *Tit. I, n. 6* legimus : « Preces ad Primam et Completorium et Suffragia de S. Maria, S. Ioseph, Apostolis, Titulo et Pace ad Vesperas et Laudes non dicuntur in Officio duplici ». Et *Tit. VIII, n. 5* : « Dicuntur Preces dominicales ad Primam et Completorium, et fiunt Suffragia consueta de Sancto Ioseph, de Apostolis, de Titulo et de Pace etc. ». Titulus ergo ponitur post commemorationem Apostolorum. Anselmo hic locus non arridet, quia, dicit ille, accidere posset, quod Ecclesiae Titularis esset Persona divina, v. gr. Ss. Trinitas, vel Mysterium divinum, ex. gr. SS. Corpus Christi, et tali in casu, locus Titularis primus esse deberet, praecedere nimirum commemorationem B. Mariae V. Sed respondemus, hoc reipsa verum esse, at verum quoque esse quod, si Titulus est Persona vel Mysterium alterius dignitatis, locum

exciperet sive post B. Mariam et si esset Angelus, aut S. Ioannes Baptista, ante S. Iosephum, sive post S. Iosephum et Apostolos si esset alius; unde dicendum, locum illum assignatum fuisse, quia et ut plurimum Titulus est de Sancto dignitate recensitis inferiore, et cum incertum sit, an prius an postea commemerandus sit, postremus locus post certos assignatus fuit, facile asportandus, iuxta notas praecedentiae leges. Tertia ratio haec est: « Titulo addito, non intelligitur quare adhuc sileatur Patronus », et adducit ad probandum, titulum I, n. 1, et tit. IV, n. 1, ac Rubricam de Suffragiis Sanctorum. Sed neque id aliquid valet; supponit sane Anselmus, quod quotiescumque commemoratur Titularis, debeat etiam Patronus commemorari; at hoc iam falsum demonstravimus in altera primi quaesitus parte. Quod autem spectat titulos ex quibus Anselmus suam tueri conatur sententiam, simpliciter notamus, in citatis locis nullimode sermonem esse de commemoratione Titularis vel Patroni; quomodo ergo concludi potest: « non solum de Titulo Ecclesiae, verum etiam de loci Patrono, quando fieri debeat, agendam esse commemorationem »? In his iisdem titulis, non tamen n. 1, sed 5 et 6, agitur revera de commemoratione, sed tantum *Tituli*. In Rubrica autem speciali de Suffragiis Sanctorum, uti iam demonstravimus in alterius quaestionis solutione, vocabulum *Patronus* synonimum est *Titularis*: unde patet eam intelligi debere de una Titularis commemoratione. Anselmum igitur sua in omnibus fefellit opinio.

DUBIORUM LITURGICORUM SOLUTIO

I. *E Ravenna.* **De calendario proprio a quodam Capitulo sequendo in Ecclesia pro tempore tamquam sua.** Capitulum Ecclesiae Metropolitanae, ob reparationes in ea faciendas, transtulit officiaturam choralem in aliam Ecclesiam : quaeritur iuxta quod Calendarium facere debeat dictum Capitulum Conventualem Missam, iuxta suum, an potius iuxta Calendarium Ecclesiae ? Aliis verbis, Missa Conventualis respondere ne debet officio quod recitat in choro, an non ?

Resp. Missa Conventualis respondere debet officio calendarii, quod sequuntur Canonici. Res per se loquitur, si dictae Missae Conventualis obligatio consideretur. Ea enim, citra ullam controversiam, praecipuum inter munera choralia locum obtinet ; et quamvis ad Horas Canonicas non pertineat, est nihilominus de officio, et sub officii appellatione venit. Quinimo, non solum sub nomine officii divini comprehenditur ; sed veluti praecipuam illius partem constituit, quia omnes et singulae Horae Canonicae ad illam ordinantur, et sine qua proinde satis imperfectum mutilumque remaneret Officium. Ita ex iure, et, nemine dubitante, conveniunt omnes. Ea propter Missa conventualis in Ecclesiis Metropolitanis, uti et in Cathedralibus, quotidie celebranda est iuxta sacrorum Canonum sanctiones, quae adeo sunt perspicuae, ut nulla super iis oriri possit dubitatio. Satis sit citare Benedictum XIV in Constitutione **Cum semper oblatas** d. d. 19 Aug. 1774, § 11, et Decreta plura S. Cong.nis Concilii, quae videre est apud

Zamboni (*Tom. I, Canonici, § IV et alibi*), uti etiam apud Pallottini etc. etc. Quare, cum in praefatis Ecclesiis Officium divinum quotidie recitandum praecipiatur, etiam Missa Conventualis quotidie celebranda est. Neminem autem latet, Missam dicere *conventualem* idem esse ac dicere: Missam *currenti officio conformem*. Adeo ut haec Missa neque pro alia votiva, fundata, de requie, aut ob contrariam consuetudinem, vel paucitatem Canonicorum, aut tenuitatem reddituum omitti possit, uti constat ex pluribus S. C. Congnis resolutionibus.

His positis, quid ponderis habere valet ratio in casu de una Ecclesia, ob necessarias reparationes in aliam mutata, ad effectum omittendi Missam de Officio currenti, quae sola Conventualis esse potest, ut alia celebretur, quae alii Officio, seu Ecclesiae mutatae, respondeat ? Nihil prorsus, credimus. Ecclesia mutata pro Canonicorum Collegio non potest, *hic et nunc saltem*, uti aliena considerari, sed censeri omnino debet tamquam propria : adeo ut Calendarium Capituli evadat eiusdem Ecclesiae, in qua chorali officio satisfacit, proprium. Ratio est, quia omnino praesumendum, Ecclesiam antiquae reparandae suffectam, sive ex urbanitate Rectoris, sive ex voluntate Episcopi, sive ex utraque ratione, sive denique ex necessitate rei, iuri suo cedere debuisse. Rector enim illius Ecclesiae praetendere nequibat, Canonicorum Collegium renuntiare potuisse iuri et oneri suo Officium *integrum* in choro recitandi, consequenter et Missam Conventualem illi respondentem. Episcopus item permittere non poterat, ut in hac altera Ecclesia idem Officium veluti dimidiarent Canonici, eius potiorem partem, quae Missa Conventualis est, omittendo ; idque , quia necessitas omnino postulabat.

At dices : inconveniens est, ut Missam Conventualem faciant Canonici eorum Officio conformem , dum Rector

eam conformem faciet Officio suo. Respondendum : duo esse posse in casu inconvenientia, ex quibus profecto minus est eligendum. Unum inconveniens in eo consistit, quod Missa Conventualis Officio Capituli conformis non respondeat Officio Parochi : alterum consisteret in mutilatione Officii choralis, quod attinet potiorem illius partem. Patet autem, hoc adeo esse illo gravius, ut tolerari prorsus nequeat et evitari debeat. Ergo, nisi alium rem componendi modum Episcopo prudentia suggerat, inconveniens minoris gravitatis sufferatur ; sed Canonici munus suum adimpleant.

II. *E Neapoli*. **De loco Subdiaconi in Absolutione Sacerdotis defuncti, quando in altari principe asservatur Sacramentum.** In Absolutione praesente cadavere Sacerdotis, cum Subdiaconus cum cruce sistere debeat inter feretrum et altare, debetne se collocare in medio, etsi in altari principe asservetur Sacramentum, vel potius aliquantulum e cornu Evangelii, ne terga ad Sacramentum vertat? In utroque autem casu quomodo se gerere debent Celebrans et Diaconus circa reverentias consuetas?

Resp. 1. Praemittimus, in caeremoniis et ritibus exequendis ius positivum servandum est, convenientiae rationibus quandoque neglectis, quas cernere fortasse posset sapientia hominum : quippe quod non est praesumendum eas ignorasse legislatorem. Iam nunc inspiciamus, in casu proposito, primo ius istud positivum. Certe defuncti Sacerdotis pedes versus principalem Ecclesiae ingressum respicere debent, cum *caput* ipsius esse debeat *versus altare maius*. Celebrans autem consistere debet **contra crucem** Subdiaconi : qui *sistit*, iuxta Rubricam, **ad caput defuncti** (*V. Rit. Rom. Tit. VI, cap. 2. nu. 4 et 7*) Nunc autem, ita iubente Rubrica, sicut pedes laici, ita caput Sacerdotis defuncti, collocari debet directe contra altare maius. Cum autem Subdiaconus esse cum cruce debeat ad caput de-

functi, patet, ipsum Subdiaconum non posse, quin ad idem altare maius terga vertat. Haec liturgici iuris apertissima dispositio.

At ecce difficultas: Terga sic vertere ad altare princeps non decet. Sed nos reponimus: ius ita disponit, et non licet sustinere, indecentem esse dispositionem iuris. Tu vero urgebis: In altari maiori asservatur Sacramentum in tabernaculo; ergo consultius est, ut Subdiaconus sistat aliquantulum a cornu Evangelii. Et nos reponimus: 1. Rubrica Ritualis quare id non innuit, sed explicite notat, Subdiaconum sistere debere ad caput defuncti, seu, quod idem est, cum humeris contra altare maius? Sapientiores esse non debemus positivo iure, quod Ecclesia imponit. 2. Legislator sciebat, imo supponebat, Sacramentum asservari posse in maiori altari. Ait enim: « Tabernaculum.... **in altari maiori**, vel in alio, quod.... decentius videatur, sit collocatum (*Rit. Rom. Tit. IV, cap. 2. n. 6*). » Funera enim non solum in Collegialibus, sed in mere parochialibus Ecclesiis, frequenter agenda occurrunt; etsi illae in alio altari a maiori, istae in maiori potiusquam in alio exigunt Sacramentum. Ergo, ne legislatore sapientiores videamur, consultius sit servare legem et momenta negligere, quae afferri in contrarium possent.

Ut autem aliquid dicamus de hypothetica indecentiae ratione, observare liceat: 1. Sacerdos Missas faciens ad altare, ubi Sacramentum in tabernaculo reconditur, nonne toties terga vertit erga ipsum altare, quoties populum salutat? Indecentia non supponitur, vel certe negligitur. 2. Pone, Sacramentum asservari in laterali altari, uti in Collegialibus Ecclesiis fieri debet, nunquid non videntur omnes chorales stantes ab uno latere terga vertere ad altare Sacramenti? Nonne et hic indecentia non admittitur,

vel certe negligitur? 3. Hic agitur de cruce, potiusquam de Subdiacono eam deferente; et satis est notum ratione crucis nunquam fieri genuflexionem Sacramento ab eo qui illam defert. Ex quo infertur indecentiam esse apparentem: ut sicut non dedecet crucem ante altare Sacramenti sic manere, ita nec dedeceat, ut humeros ex necessitate vertat Subdiaconus, qui eam defert. Hinc patet, neque huic dispositioni opponi posse Rubricam Missalis (*Tit. XIII, n. 4. Rit. celebr.)*, iubentem ut Celebrans in Absolutione defuncti laici sistat aliquantulum *versus cornu Epistolae*, profecto ne terga vertat altari. Nam non agitur hic de Celebrante, sed de Subdiacono deferente crucem: quae crux cum duabus candelis, hinc inde per acolythos delatis, verum altare efformat, quod praecipue in casu attenditur, unde illius cruci debita reverentia praescribitur. Eapropter concludimus, in casu Subdiaconum se collocare debere ante crucem, in medio, non e latere, quamvis retro post se, plus minusve distans habeatur altare maius, in quo asservatur Sacramentum.

Resp. 2. Ex dictis palam sequitur, pro altari principe adesse aliud altare, e cruce efformatum et candelabris, cui debita reverentia, seu inclinatio a Celebrante et genuflexio a Diacono ac Caeremoniario facienda est. Altare vero princeps nullimode considerari potest, cui aliud suffectum fuit iuxta Rubricas. Consequenter Celebrans feretrum circumiens, et qui eum comitantur, fimbrias pluvialis elevantes, semel tantum reverentiam faciunt non vero bis, sicut accidit quando peragitur Absolutio pro defuncto laico, in qua Subdiaconus cum cruce ex adverso consistit.

III. *Ex eodem loco.* **De Missae conformitate cum officio.** In Domo N. pluries habentur externi Sacerdotes, secessui spirituali vacandi causa. Hi autem officium divinum

in communi recitant iuxta Calendarium dioecesis. Quaeritur: Cuinam Calendario eorum Missa respondere debeat, an dioecesis, an Communitatis, ad quam Ecclesia pertinet?

Resp. Dubitari de responsione certa atque indiscutibili non potest post Gen. Decretum de conformitate Missae cum officio. Namque Missa in Ecclesia vel Oratorio publico amplius non potest esse conformis officio Celebrantis, sed conformis esse debet officio Ecclesiae. Opponi, sed frustra posset, officium spirituali secessui vacantium recitari in communi et esse publicum: adeo ut illi videatur Missa debere esse conformis, non Ecclesiae Calendario, cui Communitas tantum subiicitur. Sed reponimus: Decretum Gen. super innutum praecipit, ut Missa conformis fiat officio Ecclesiae, ergo conformis esse nequit officio Celebrantium. Recitatur in communi ratione spiritualis secessus, estque indubie, etiam ex dicta ratione publicum; sed nihil officit, cum dictum officium non sit officium Ecclesiae. Haec enim non ad Presbyteros spectat, qui secessui spirituali vacant, sed Communitati, in cuius domo iidem Sacerdotes in dictum secessum incumbunt. Ergo hospites, in Missa saltem, hospitantibus se subiiciant, Missamque celebrent hospitantium Calendario conformem.

Sed liceat hic quaerere: Quanam de causa Sacerdotes externi officium recitant proprio Calendario, et non Calendario Communitatis, in qua recipiuntur, conformem? Hoc non intelligimus; cum iustum non sit dominorum more se gerere in domo domini. Indubie privilegium viget, quod universaliter in praxi tenetur, ut qui in domibus Presbyterorum Missionis, uti etiam in aliis, secessui spirituali vacant, Calendario eorum Presbyterorum utantur: quare autem tale negligitur privilegium? Nescimus. Si poneretur in praxi, res melius procederet, hospites et hospitantes per-

fecte concordarent tam in officio, quam in Missa, et nulli daretur querelae locus. Addas velim, aliquem e domo Directoris officio debere fungi, consequenter officii recitationi Presbyterorum externorum necessario praeesse. Quomodo autem se hic geret? Suum ne relinquet Calendarium, ut sequatur Calendarium illorum? Hoc profecto omni foret censura dignum, et Director, quod peius est, non satisfaceret. Quid igitur? Negotium pro nobis in aprico est: Externi, in casu subditi, iuxta Calendarium domus officium recitent, relicto tunc temporis proprio, Missamque eidem officio conformem faciant. Utcumque res sit, certum exploratumque est, dictos Presbyteros nullo pacto posse in Missa sequi Calendarium Dioecesis, sed teneri sequi Calendarium Ecclesiae in qua celebrant. Imo nec ipse Rector Communitatis vel Ecclesiae id permittere posset, sicut nec ipse E.mus Archiepiscopus; cum omnes teneantur citra controversiam parere Decretis Generalibus Congregationis Sacrorum Rituum.

IV. *E Barcinone.* **De iure celebrandi in Oratorio privato non cessante sine causa.** Titius Sacerdos habet facultatem celebrandi in oratorio privato; sed in vulgo ubi oratorium est, Parochus habet facultatem binandi in festis de praecepto, si alius Sacerdos non adsit; debetne Titius celebrare in oratorio publico, ut Parochus non celebraturus sit duas Missas in ipso die?

Resp. Negative. Facultas, seu privilegium faciendi Missam in Oratorio privato datur Sacerdoti, vel pro sua privata, vel pro utilitate familiae. Limites, sub quibus conceditur privilegium, notos ponimus ipsi privilegiato. Quoadusque proinde dictum privilegium non fuit revocatum, et limites eiusdem privilegii servantur, nemo ius habet privilegiatum impediendi ab usu privilegii, quod illi concessum est. Nunc autem patet, praefatum privile-

gium, quo Titius in casu honoratur, nullam habere dependentiam a facultate binandi diebus festis, quae Parocho concessa fuit. Consequenter facultas Parochi intactum relinquit Titii privilegium, quo diebus festis uti iure potest, sicut sua facultate binandi Parochus.

At oppones: Binandi facultas in Parocho est sub conditione, ut alius non sit Sacerdos. Atqui Sacerdos reipsa adest in casu, et celebrare potest in Oratorio publico; ergo videtur in Oratorio publico celebrare obligatus. Reponimus adesse quidem Sacerdotem; sed hic nulla tenetur obligatione in Oratorio publico celebrandi: qui, imo, privilegio gaudet celebrandi in privato etiam diebus festis, ut supponitur. Ergo admittendum est, sic Titium Sacerdotem in casu adesse, ac si non adesset ratione privilegii. Eapropter, sicut Titius potest uti diebus festis privilegio suo, ita sua facultate Parochus.

V. *E Tergeste.* **De praecedentia inter duo festa occurrentia.** Iuxta noviss. Decr. S. R. C. 11 Dec. 1897, agendum die 5 Iulii festum S. Antonii Mar. Zaccaria Conf. sub ritu duplici minori, translato festo Ss. Cyrilli et Meth. in diem primam liberam; ast apud nos festum Ss. Cyrilli et Methodii ex speciali indulto S. R. C. ritu *duplici maiori* gaudet, quinimo festum istud in hisce regionibus quotannis peragitur cum aliqua solemnitate extrinseca proindeque est *magis proprium*, hinc quaeritur: « Utrum agendum sit die 5 Iulii etiam in posterum de festo Ss. Cyrilli et Methodii, translato festo S. Antonii Mar. Zaccar. in diem primam liberam, an vero simpliciter standum Decr. S. R. C. d. 11 Dec. 1897? ».

Iuxta exposita per longum in Ephem. lit. an. 1897, pag. 210, sub n. I. et II. saltem mihi videtur, etiam in posterum agendum die 5 Iulii de festo Ss. Cyrilli et Methodii, utpote de festo *magis proprio* et ritu *potiori* prae-

dito ; sunt tamen quidam qui dicunt, non obstante ritu potiori et proprietate huius festi, istud debere transferri, et in posterum applicandum noviss. Decr. S. R. C. 11 Dec. 1897, proindeque agendum die 5 Iulii festum S. Antonii Mariae Zaccaria. — Quid iuris ?

Resp. Cum de duobus festis agatur, in casu, pro quibus eadem dies videtur statuta a Sancta Sede, doctrinam consuluimus, quam alibi Ephemerides tradiderunt , licet non sub forma Decreti, quod tamen suo tempore in tertio Volumine novae Collectionis Decretorum inserendum erit. At praefata doctrina per integrum lecta et perpensa, conclusimus eam ad casum nostrum applicari non posse. Namque illa respicit duos Sanctos, vel duo officia in eamdem diem incidentia ; et casus noster respicit (quod apprime perpendendum est) alterum festum in die sua propria seu *natalitia*, alterum vero in die, quae erat quidem propria, *quasi-natalitia*, sed impraesenti nihil est amplius.

Et sane dies 5 Iulii pro Ss. Cyrillo et Methodio assignata fuit a Sancta Sede, eratque dies mutata, diei scilicet natalitiae subrogata, et appellabatur *quasi-natalitia*. Verum, beato Antonio Zaccaria inter Sanctos relato, pro quo dies 5 Iulii est vere natalitia, eiusque festo ad universalem Ecclesiam extenso, Sancta Sedes diem praefatam, quae vere propria est, pro illo statuit. Cumque festum Ss. Cyrilli et Methodii ad universam quoque pertineat Ecclesiam, eadem S. Sedes coacta fuit diem 5 Iulii mutare in aliam, nempe in 7 eiusdem mensis , ad nihilum redigens primam. Hoc idem fecit alias eadem suprema Auctoritas pro festo S. Dominici Conf., quod olim die 6 Augusti recolebatur, quam diem pro universa Ecclesia iussu Pauli Pp. IV in diem 4 eiusdem mensis mutata fuit. Sicut ergo dies 6 Augusti nihil est amplius pro S. Dominico, ita nihil pariter amplius est pro Ss. Cyrillo et Methodio dies

5 Iulii. Non ergo agitur, in praesenti casu, de occurrentia duorum festorum ; quia alterum occurrit die 5 Iulii , alterum die 7 eiusdem mensis, proindeque nequeunt occurrere. Quid ergo consequitur ? S. Antonium celebrandum esse die 5 et Ss. Cyrillum et Methodium die 7 Iulii: res in aprico est. Ratio per consequens potioris ritus, etsi I. classis esset, ratio solemnitatis etc. nihil prorsus valent, ut hoc festum illi praeferatur.

Si ageretur de festo, quod praefata die 5 Iulii alicubi recoleretur, essetque dies *natalitia* aut *quasi natalitia*, ratio potioris ritus et dignitatis plurimum influeret, ut novo recentiori festo praeferretur ; sed agitur de festo, pro quo dies statuta et *quasi-natalitia* est 7 Iulii : quomodo ergo praeferri potest alteri in die 5 dicti mensis ? Talis esset inordinatio, ut sustineri nequiret. Etenim pone, die 5 fieri de Ss. Cyrillo et Methodio, et die 7 de S. Antonio: quid haberetur ? Uterque Sanctus extra diem suam : quod est contra morem Ecclesiae, quae exigit, ut quantum fieri potest, unumquodque festum die sua celebretur. Videat ergo adm. Rev. consulens, rem se petere , quam nobis concedere non licet.

Animadvertat ceterum, diem *quasi-natalitiam* diei *natalitiae* aequiparari, utpote quod S. Sedes in illam, suprema potestate sua, transferat omnia iura diei *natalitiae :* adeo ut universa Ecclesia talem diem festum habere et considerare debeat, etiamsi festum patronale in illa celebrari deberet. Ita est ex gr. de S. Dominico, de S. Vincentio a Paulo, de S. Paulo a Cruce, de S. Ambrosio, aliisque pluribus. Quare ergo Ss. Cyrillus et Methodius recolendi essent die 5 Iulii, quae nec *natalitia*, nec *quasi-natalitia*, nec *assignata*, nec *translata* esse potest ? Non *natalitia*, et patet : non *quasi-natalitia*, quia S. Sedes eam non statuit : non *assignatam* nec *translatam*, quia assi-

gnatio et translatio fit post festum, non ante, uti esset in casu. Sit conclusio finalis : Die 5 Iulii pro S. Antonio Zaccaria non potest, ut in casu, celebrari festum Ss. Cyrilli et Methodii, qui pro die quasi-natalitia habet diem 7 eiusdem mensis.

VI. *E Gallia.* **De Missa lecta pro paupere defuncto in die obitus vetita.** Licetne, post recentiora Decreta, Missam legere in dup. II classis, pro paupere defuncto in die obitus ? Ephemeris « L' ami du Clergé » id docet tamquam certum ; additque Decretum recens id permittens esse clarum « le texte est clair *(pag. 1104, col. 2)* ».

Resp. Negative ; quia, sicut antiqua Decreta dictam Missam vetabant, ita nullum ex recentioribus, saltem evulgatis, eam permittit. Sequens autem propositio nobilis Ephemeridis gallicae « les priviléges de la Messe chantée sont accordés désormais dans les mêmes circostances à la Messe basse, excepté toutefois les jours de fêtes de 1. classe et les fêtes de precepte » omnia veritatis elementa non continet. Nam *a*) Decretum Gen. **Aucto**, cui propositio innititur, et in cuius ipsamet inscripta die errat Ephemeris gallica, non loquitur de Missa privata, sed de *Missis privatis*. Hic loquendi modus Decreti satis eloquenter praedicat, nullimode agi de unica Missa privata pro defuncto paupere, ut in casu nostro. *b*) Hae Missae privatae locum habere nequeunt, iuxta aliud Decretum recens, nisi habeatur etiam Missa exequialis, seu cum cantu. Quod apertius iterum ostendit, dispositionem Decreti applicari non posse ad unicam Missam pro paupere defuncto, quippe quae prorsus excludit Missam cum cantu. Hinc falsitate laborat consequens, nempe : « On peut donc à une fête de 2 classe dire la Messe basse... (*Loc. sup. cit.*) ».

Ad hoc praefatum consequens ulterius probandum nobilis Ephemeris gallica citat Decretum d. d. 28 Ian. 1898,

quod est in *Bugellen.*, sed minus feliciter. Hoc enim Decretum, relata cuiusdam Synodi dispositione de Missa in pauperum funeribus canenda, vel saltem legenda diebus non impeditis, quaerit : Utrum concessio celebrandi Missam cantatam de requie bis in hebdomada, **exclusis duplicibus primae et secundae classis** etc. **extendatur** etiam ad **Missam lectam.** Responsio autem est : *Negative.* Etsi igitur praefata concessio extenderetur ad Missam lectam, impedita tamen haec foret in dup. I et II classis : textus est clarus. Quid ergo, cum neque extendatur ? Clarior esse nequit.

At S. R. C. post negativum responsum addere pro sua sapientia censuit sequentem conditionem : « nisi agatur de Missa die obitus seu depositionis pro paupere defuncto ». Ergo Missae, quae ex indulto cantari bis in hebdomada potest, subrogare non licet Missam lectam in genere : quam tamen prohibitam non esse *in specie* declarat S. R. C., si dicenda esset *die obitus pro paupere defuncto.* Nihilominus haec quoque Missa manet impedita pro diebus, qui in petitione Decreti, uti patet, excluduntur : sunt autem dies, in quibus occurrunt duplicia I et II classis, « **exclusis duplicibus primae et secundae classis.** Quid clarius ? Confitendum igitur, nobilem Ephemeridem gallicam aut non cognovisse super relata Decreta, aut minus recte intellexisse ; hinc nimis se ostendisse amicam cleri, quem posse facere censuit quod ex lege facere certo non potest.

Quod nihilominus impraesentiarum facere adhuc non potest Clerus, speramus fore ut facere in futurum possit. Licet enim non immerito praesumere, ut S. R. C. Missam pro paupere defuncto in die obitus, quam hucusque permissam declaravit tantum in duplicibus maioribus, uti anniversaria, etiam in duplicibus II classis concessura sit.

VII. *Ex N. N.* **De Canonicis stantibus, altero ex iis antiphonam intonante.** Consuetudo hic viget, ex qua, Canonico antiphonam intonante, aliorum Canonicorum nullus stat, sed omnes sedent: servari ne potest dicta consuetudo, an potius emendanda?

Resp. Non servanda est, sed emendanda. Lex nequit esse clarior. Caeremoniale Episcopor. cuius obligatio afficit peculiariter Cathedrales et Collegiatas Ecclesias, ait: « Cum aliquis ex Canonicis reassumpturus antiphonam surgit, pariter omnes, tam **Canonici,** quam alii de clero surgunt, et illo sedente, sedent (*Lib. II, cap. 3, n. 8*) ». Quem locum commentans cl. De Herdt: « Omnes surgunt, *notat*, praeter hebdomadarium paratum... Omnes surgunt, *ab utroque latere chori*.... nisi tamen adsit consuetudo, ut una tantum pars assurgat (*ad Loc. cit.*) » Idem praedicabant plura particularia Decreta, quibus unum suffectum est in praesenti, licet adhuc ineditum, Gen. Decretum: ut palam abundantius fieret cunctis Ecclesiis particularibus, legem Caeremonialis observandam omnino esse, utpote magismagisque firmatam.

At 1.° obiicies fortasse consuetudinem vigentem, vi cuius solus assurgit Canonicus intonans antiphonam, haud vero reliqui. Respondemus, consuetudinem nihil in casu roboris habere posse; quia legi liturgici codicis opponitur; et quidem aperte, Decretisque Cong.nis S. R. illam confirmantibus. Notum autem est omnibus, eiusmodi consuetudinem non esse sustinendam, quippe quod contra Rubricas non praescribitur.

Obiicies 2.° fortasse Decretum in una *S. Marci*, d. d. 22 Mart. 1862 ad 2, quod inquirit: « An Hebdomadarius et ceteri omnes existentes in choro teneantur surgere, quando a Dignitatibus, Canonicis et Presbyteris participantibus intonantur antiphonae? » Tali namque dubio S. C.

R. respondit: « Omnes debere surgere, praeter hebdomadarium paratum: nisi adsit consuetudo ut una pars tantum assurgat ». Sicut ergo ex consuetudine fit, ut una pars tantum possit assurgere, dum Caeremoniale exigit, ut surgant omnes; ita sustineri potest, ut iure consuetudinis nullus assurgat, praeter Canonicum intonantem. — Reponimus 1. aliud esse legis interpretationem, et aliud esse eiusdem legis inobservantiam. In eo quod surgant Canonici ex una tantum parte, habemus interpretationem legis; omnes enim Canonici surgunt, licet ab una tantum parte. In eo vero quod nullus exurgat, praeter intonantem, habemus manifestam infractionem legis. Porro illud sustineri potest, non vero istud. Reponimus 2. Quod legi videtur contrarium, approbat quandoque S. R. Tribunal, iudicans pro sua sapientia posse legi cohaerere; eoque in casu tuta conscientia id teneri potest. Quod vero legi aperte contradicit, approbare S. C. non solet, et ab eo recedendum est, ut salva sit conscientia. Illud habes in consuetudine Canonicorum ex una tantum parte surgentium in intonatione antiphonae: hoc vero habes in consuetudine eorumdem Canonicorum absolute eodem in casu non assurgentium. Ceterum hoc unum pro nunc certum est, eiusmodi consuetudinem esse legi aperte oppositam, et sustineri non posse, consequenter esse reformandam: quod si fieri nolit, consulendum S. R. Tribunal, ut iudicet num servari possit; sed *a priori* censemus, responsum, ni fallimur, eventurum negativum.

BREVIORA RESPONSA

I. *Pro Barcinone.* Quando nomen Sancti vel etiam *Iesu* non pertinet ad sacrum textum in lectione, sed tantum inscribitur ad indicandum illum, non inclinatur caput. Ita in festo S. Matthaei dum legitur initium Evangelii, quod habet: « Lectio S. Evangelii secundum *Matthaeum*, caput non inclinatur. Item non inclinatur caput cum legitur: « B. Maria Anna a *Iesu:* neque cum pronuntiatur: « S. Aloisius e Societate *Iesu* etc. » Notandum pariter, nomen quodcumque, ut exigat capitis inclinationem, esse debere proprium, non commune. Hinc non inclinatur caput, cum nominatur *Salvator*, *Redemptor*, *etc.* neque etiam cum dicitur *Pater*, etsi referatur ad Deum, neque cum dicitur *Filius*, neque imo cum pronuntiatur *Sanctus Spiritus*, sunt enim nomina communia et non propria, quamvis Spiritus Sanctus nominetur in festo Pentecostes. Namque etiam almus Spiritus tribuitur tertiae Personae augustissimae Triadis, ut distinguatur ab aliis duabus, sed est commune, cum aeque conveniat Patri et Filio. Excipe casum, quo tres personae simul nominentur cum formula aliqua glorificationis, uti accidit in *Gloria Patri etc.* vel in festo Trinitatis cum dicitur: « Gloria laudis resonet in ore omnium, Patri etc. etc. » Ita communiter.

II. *Pro eod. loco.* Consuetudo est, ut concionatores cum saepe pronuntiare debent SS. Iesu, aut Mariae nomen, caput detegant prima vel altera vice, haud vero semper: quam proinde servari posse praxis fere universalis satis demonstrat.

III. *Pro Curcuna.* Lex est, ut officia transferenda in

primam sedem liberam reponantur. Porro dies infra octavam communem liberi sunt pro translatis reponendis; ergo non licet, iuxta Rubricas dies infra dictam octavam praeterire, quamvis post illam alii quoque dies liberi non desint. Hi enim dies essent quidem liberi, sed non essent primi, quos exigunt Rubricae. Ergo, si festum Translationis Domus Lauretanae die sua impediatur a Dom. II Adventus, uti insequenti anno 1899 eveniet, illud non licet transferre in diem 19, cum dies 12 Decembris infra octavam communem sit libera.

IV. *Pro Austria.* Nullum dubium, quin Celebrans possit, quocumque in altari celebret, hostiam vel plures hostias parvas consecrare pro communione fidelium. Nec aliquid intersit, si celebratur Missa in altari, ubi SS. Sacramentum asservatur. *a)* Nulla enim lex vetat ut aperiatur tabernaculum in casu, cum sine eo aperiendo possit fieri communio. *b)* Melius imo est communicare de particulis consecratis in Sacrificio, cui fideles assistunt, quia ipsius et illi tunc Sacrificii participes fiunt.

V. *Pro Mantua.* Sicuti Ecclesia consecrata non perdit consecrationem, si pro parte, medietate minori, amplietur, ita etiam Coemeterium benedictum, non amisit suam benedictionem, si pro quinta parte ampliatum fuit. Regula generalis in casu est, ut benedictio amittatur quando aedificium benedictum pro maiori parte amplietur, hoc est saltem pro parte, quae medietatem excedat. Quid autem de data benedictione iudicandum? Post factum, nullum consilium: sit valida, sit invalida benedictio impertita, quaestio evadit inutilis. Danda non erat; sed, posito actu, certe Coemeterium est benedictum: sive ratione antiquae benedictionis, quae et novam partem, utpote minorem comprehendit, sive ratione novae, si valida dici potest, quia utile per inutile non vitiatur.

VI. *Pro Brixia.* Quaesitum circa planetas decurtatas pro plicatis videre est solutum in Ephem. Liturg. 1895, pag. 623. Summa solutionis est, planetas decurtatas bene stare pro plicatis posse.

VII. *Pro Gallia.* Verba Rubricae Missalis (Tit. V. n. 5.) « In reliquis autem *(Defunctorum)* Missis vel recitari vel omitti potest *(Sequentia)* ad libitum Celebrantis » referuntur ad omnes Missas, quas paulo ante Rubrica non comprehenderat, nempe ad Missas, quae neque privilegiatae sunt (uti quae certe legi possunt, ritu semiduplici occurrente, diebus obitus, III, VII, XXX et anniversaria), neque solemnes sunt (ut cantatae, quae Sequentiam requirunt). Haec doctrina, quae certa est atque evidens, perfecte respondet iis, quae in proxime elapso num. exposuimus *(pag. 103 dub. VI.)*.

VIII. *Pro Corleone.* Nullum dubium, quod Communio fidelibus distribui possit in quibusvis Missis solemnibus, et utinam id semper fieri nunc posset, uti in antiquitate fiebat. Hac autem Communione posita, manifesto ex Caerem. Episcopor. sequitur a Diacono *Confiteor* esse canendum, *si facienda sit Communio generalis;* quod si Communio sit aliquorum tantum, satis videtur, ut illud dicatur mediocri voce.

IX. *Pro eodem loco.* Communio post Missam defunctorum, cotta et stola coloris dici induta, optime dari potest petentibus fidelibus. Si autem studio provocetur, post dictam Missam, alicuius fidelis Communio, ne fideles omnes benedictionem amittant, quam in paramentis nigris dare non licet, videmus quemdam in hoc devotionis excessum, in sola intentione tamen, quem probare non possumus. Ratio facile patebit consideranti, Ecclesiam sapienter statuisse, benedictionem in Missis defunctorum impertiendam non esse, consequenter fideles eo in casu eamdem benedi-

ctionem non posse recipere. Quomodo ergo iudicandus, qui modum adstruit, quamvis per se licitum, ut nonnisi cum benedictione fideles ab Ecclesia discedant ? Nullum inconveniens, si id quandoque per accidens comprobetur ; sed studere, ut idem semper eveniat, ac si aliter accidere nequeat sine inordinatione , hoc quasi videtur sapientiorem se ostendere ipsamet Ecclesia.

X. *Pro Neapoli.* Quod ceram communem attinet in Missa solemni defunctorum, optime servari potest consuetudo ubi usus vigeat, Caeremoniali Episcoporum praescribente dictam ceram, quamvis Missa celebretur in altari, ubi Sacramentum asservatur. Nihil enim id obstat, dummodo conopeum tabernaculum tegens non sit niger, sed ad summum violaceum.

XI. *Pro eod. loco.* Quando crux processionalis est velo tegenda, sufficit ut cooperiatur e parte, quae populum respicit dum defertur ; cum lex hac ratione satis observata maneat.

XII. *Pro eod. loco.* Chorales divino officio vacantes , dum in aliquo altari prospiciente chorum Missa celebratur, si audiant campanulam pro elevatione pulsantem (quam pulsare omnino prohibet S. R. C.), omnes ab utroque chori latere, biretum deponentes, caput detegunt, quin pileolum quoque deponant, et, secunda absoluta elevatione, se cooperiunt. Id autem agentes divinas laudes non abrumpunt, sed prosequuntur.

XIII. *Pro Borna in Saxonia.* Cum Rubricae Missalis Cisterciensis nonnullas, esto parvi momenti, a Missalis Romani habeant discrepantias, illae in Missis celebrandis sequendae sunt non istae. Illae enim approbatae sunt pro dictis Monachis, quibus proinde libertas non inest illas vel istas sequendi. Consequenter etiam in Missis pro defunctis non licet illis alias Rubricas sequi , etsi in Missali Ro-

mano legantur. Idem dicas de Rubricis, quae dirigunt Missam respondentem officio B. M. V. in Sabbato. Hae namque cum exigant Missam de S. Maria secundum varietatem temporum, non permittunt aliam Missam conventualem, quam quae officio recitato respondet, estque ex quinque notis in Missali notatis. Missa autem *Gaudens gaudebo* non habet hymnum angelicum, nisi relativo officio respondeat.

XIV. *Pro eod. loco.* Consuetudo, esto immemorabilis, continuandi Missam solemnem post hymni angelici intonationem usque ad Evangelium, dum eumdem hymnum exequuntur cantores, probari non potest, cum laudabilis non sit, neque legibus liturgicis conformis, sed eliminanda est.

XV. *Pro Barcinone.* Acolythi, funalia ad elevationem Missae solemnis gestantes, non debent flectere utrumque genu antequam in sacrarium revertantur: si tamen eiusmodi vigeat consuetudo, servari optime potest, uti fieri olim consuevit in pontificia Cappella. At si Sacramentum publicae venerationi solemniter esset expositum, tunc citra controversiam id facere deberent, tam in accessu quam in recessu.

XVI. *Pro eod. loco.* Rituale Romanum explicite loquitur de cereorum distributione, et intorticiorum accensione et luminibus (*Cap. 3, Tit. VI, n. 1*). Hinc universalis usus, ut clerici omnes funus comitantes, devote procedant, psalmos decantantes et candelas accensas deferentes.

QUAESTIUNCULAE

SUPER MISSA PRIVATA ET CANTATA

Praemittendum necessario iudicamus, uniformitatem in caeremoniis ritibusque exequendis esse semper, sed maxime in Missa, peroptandam. Verumtamen, ni fallimur, haec uniformitas unice consistere debet in executione legis; quia extra legem exigere dictam uniformitatem, oleum esset et operam perdere. Iam nunc, ubinam aliqua existere potest lex, quae in modo agendi consistat et nulli interpretationi sit obnoxia? Adeo hoc arbitramur esse difficile, ut fortasse impossibile iudicari possit. Quo posito, qui fieri potest, ut tam in substantialibus, quam in accidentalibus, perfectissima habeatur in caeremoniis, et ritibus ipsius Missae uniformitas? Non aberramus a veritate, *utopia* est. Huc autem spectare videntur plures quaestiunculae de quibus agendum nobis est. Pone legem statuere, Celebrandam esse Missam a Sacerdote detonsis brevibusque capillis: metrum ne, vel aptius instrumentum sumes, ut omnium Celebrantium capillos ad eamdem redigas brevitatis mensuram? Vestis clericalis externa ad talos usque pertingere debet, unde et talaris dicitur: vis ne, clericis omnibus ita legem esse observandam, ut nec plus nec minus idem talorum punctum talaris attingat? Sed ad nostra redeamus. Rubrica praecipit, ut inclinetur caput: quis poterit maiorem vel minorem capitis inclinationem dimetiri? Rubrica praecipit, ut pluvialistae psalmos intonent in medio chori? Dimetienda ne erit distantia ut illa impleatur? Similiter: quandoque Rubrica aliquid silet, sed ab aliis Ru-

bricis coniicitur quid agendum : quis poterit imponere id quod a lege non est, sed infertur ? Atque ita de aliis : adeo ut possit quidem dici, ope ratiocinii, quid melius sit, quid fortasse optimum ; sed melius pro aliquibus vix bonum videri aliis potest, et quandoque optimum pro Titio, vix rectum iudicabitur a Caio. Hinc notum effatum : **In dubiis libertas,** quae tamen substantiali non officit uniformitati. Sed vero auctoritas, dices, consuli potest. Optime, reponimus ; nihilominus haec quoque consultatio non semper effectum suum sortitur. Accidere enim posset, quod audivimus quondam evenisse, hoc est : a S. R. Congregatione sciscitati sunt quidam, num manipulus ligandus infra esset taeniis, an adhiberi posset acicula in superiori parte ? S. R. C. respondisse dicitur : **Ad libitum ;** sed solutio pretii pro accepto responso non fuit ad libitum. Ceterum, quid nimis nobis videtur ita agentes ligare, ut nulla prorsus, favente lege, aequa remaneat libertas.

His suppositis, quaestiunculas sequentes e Neapoli nobis propositas resolvere aggredimur, lectores tamen, et maxime adm. Rev. consulentem exorantes, ut quae iam monuimus memoria teneant.

I. Sacerdos in Missa submittens Patenam Hostiae post orationem *Libera nos* etc., et deponens Patenam super Corporale post Communionem, debet ne ipsam Patenam ad pedem Calicis applicare, ut aliquantulum elevata remaneat, praesertim cum hoc haud commode evadat, quando adsunt super Corporale ante Calicem Particulae consecratae ?

Resp. Credimus esse reponendum : Negative. Nulla enim Rubrica praecipit, patenam esse ponendam super pedem calicis. En quomodo ante Communionem se Rubrica exprimit : « **Submittit patenam Hostiae,** quam..... accommodat super patenam (*Rit. celebr. Miss. Tit. X. n. 2*). » Item post Communionem Rubrica dicit : « Quibus sum-

ptis (*ambabus Hostiae partibus*), deponit patenam super Corporale (*Loc. cit. n. 4*) », nihilque aliud. Nonnulli tamen Rubricarum expositores docent, patenam ad pedem calicis applicandam ante Communionem, ne fragmenta in elevanda Hostia, eaque asportanda super os calicis, decidant: ita etiam post Communionem. Sed hoc docent *ad melius esse*, non tamen illorum interpretatio legem efformat, quam Rubrica tantum constituere valet. Ratio autem patenam applicandi ad pedem calicis post Communionem, ut aliquantulum elevata maneat, tam parvi est momenti, ut negligi omnino possit, maxime tacente Rubrica.

II. Cum Sacerdos in Missa dicit *Agnus Dei etc.*, atque orationem *Placeat tibi etc.* ante benedictionem in fine Missae, debet ne caput tantum inclinare, sicut se exprimit Rubrica in Ritu celebrandi; an etiam humeros inclinare debet, ut videtur innuere Rubrica, quae habetur in Canone Missae ?

Resp. Nec *Ritus celebrandi*, nec *Ordo Missae* aliquid dicunt de humerorum inclinatione. Ritus ante *Agnus Dei*, dicit : « Capite inclinato , dicit etc. (*Tit. X, n. 2*) : » eadem ipsissima verba leguntur ante *Placeat* inscripta (*Tit. XII, n. 1*). Ordo vero dicit, tam ante *Agnus Dei*, quam ante *Placeat* : « Sacerdos inclinat se ante medium altaris». Verum sive inclinare *se*, sive inclinare *caput*, non indicat inclinandos esse humeros. Quinimo, cum lex una exigat inclinationem *capitis*, alia dicat Celebrantem debere *se* inclinare, videtur potius de solo capite esse inclinationem intelligendam. Quia qui caput inclinat, vere se inclinat : dum qui humeros inclinaret, aliquid facere videretur, quod est praeter Rubricam. Non tamen auctores desunt, qui volunt inclinationem capitis debere esse profundam, et haec humerorum inclinationem includit ; sed triplex distinctio inter inclinationem capitis simplicem, mediocrem et pro-

fundam, severius loquendo, ab expositoribus est, qui legem iubere non valent.

III. Absoluta Missa ad Altare, in quo SS. Eucharistia non asservatur, Sacerdos, iuxta Rubricam Missalis « descendit ante infimum gradum Altaris ; et ibi in medio, vertens se ad illud, caput inclinat ». Hoc autem in loco multi et graves Auctores tradunt, Sacerdotem debere profunde se inclinare, quemadmodum Rubrica praecipit faciendum in ingressu ad Altare, et antequam Missam incipiat; atque hanc profundam reverentiam similiter faciendam esse dicunt ad imaginem Sacristiae, sive ante discessum, sive post regressum, celebrata Missa, de quo nihil Rubrica hic determinat. Hinc quaeritur, ad uniformitatem servandam : utrum in singulis casibus expressis caput tantum inclinandum, an potius profunda facienda sit reverentia ?

Resp. Uniformitatem ex legis executione haberi posse facile credimus ; at si extra legem abeamus, quam sit difficile nemo non videt, ab auctorum namque placitis dependere omnes impossibile est. Ergo sequamur legem; atqui lex tacet reverentiam **profundam,** ergo facienda non est post Missam, quamvis ante initium Missae sit facienda. *a)* Rubrica Missalis de Sacerdote celebraturo accedente ad altare dicit : « Profunde se inclinat *(Rit. celebr. Tit. 2, n. 2).* » Item de eodem loquens Celebrante, ante Missae initium apertissime dicit : « Sacerdos ..., facta prius Cruci vel Altari **profunda** reverentia..., incipit Missam *(Rit. Celeb. Tit. III, n. 1)* ». Eadem vero Rubrica, posita post absolutam Missam, apertissime pariter notat; «... Sacerdos... caput inclinat... et facta reverentia, accipit biretum etc. *(Loc. cit. Tit. XI. n. 6)* ». Quare autem lex prima vice *profundam,* altera vice simpliciter notat inclinationem faciendam ? Nonne, sicut prima, ita secunda vice iisdem uti poterat verbis ? Non tamen usa est ; ergo pri-

ma vice reverentia facienda est profunda, non autem secunda vice. *b*) At obiicies : Ubi eadem est ratio, eadem esse debet iuris dispositio ; atqui eadem est ratio *profundae* reverentiae faciendae tam prima, quam altera vice; ergo.... Respondemus primo : Certum ne omnino est eamdem esse rationem *profundae* inclinationis agendae, tam prima quam altera vice, seu tam prima vice, antequam Sacerdos Missam faciat , quam secunda vice, postquam Sacerdos Missam iam fecit ? Fortasse id aliqua indigeret demonstratione. Secundo : si ita res se habet, quare Rubrica altero prima, altero modo secunda vice se exprimit, cum una eademque ratione se exprimere , res esset nullius negotii ? *c*) De Herdt notat : « Sacerdos , finito Evangelio , iunctis manibus accedit ad medium altaris, ibi..... caput Cruci profunde inclinat (*Prax. Liturg. tom. I, n. 294*), cum tamen Rubrica de hac, sive profunda sive simplici sive mediocri reverentia altum silentium servet. Postea lectorem remittens in notam ad anteriorem numerum (210), dicit Celebrantem ad medium altaris accedentem pro *Kyrie eleison*, iterum *profunde* inclinare caput. Ad notam autem in calce positam advertit : « Non praescribitur sed fit laudabiliter ». Multa profecto, imo plurima, laudabiliter fieri possunt ; at cum caeremoniis et ritibus, qui laudabiliter fiunt, sed non praescribuntur, utrum uniformitas obtineri queat, lectoribus iudicandum relinquimus. Sed ad nos redeamus. In praecitato numero (294) praefatus auctor apposite animadvertit : « Ut descendit (*Celebrans*) ante infimum gradum..., solum caput, non autem corpus, profunde inclinat ». Klinda et ipse notat : «... Descendit (*Celebrans*) ab altari... et solum caput, non corpus profunde inclinat (*Vademecum*, § 12, n. 8) : » cum et Klinda plures inclinationes laudabiliter fieri posse teneat. Schober similiter *caput* tantum *versus crucem* inclinandum docet,

Rubricam referens dicentem : *caput inclinat :* cum tamen Meratum citet aliosque innuat, inclinationem profundam exigentes (*De Caerem. Missae etc. Cap. XIII.* § 5).

SUPER CYCLO PASCHALI

DIFFICULTATES ET RESPONSA

In mense Maio vertentis anni tradidimus cyclum paschalem pro Pascha facile et quasi dicam mechanice invenienda. Sed cum subortae alicui nonnullae difficultates fuerint, ei sequentibus responsis satisfacimus.

DIFFICULTATES.

Perlegi methodum inveniendi Pascham ut in N. 5 mensis Maii 1898. Aliqua non sunt mihi clara. Sub annos saeculares in circulo maximo habentes cifram significativam, et proinde communes, invenio cellulam duplicem Litteram dominicalem continentem quae propria est bissextilis tantum : hoc non concordat cum eo quod scripsisti pag. 280 N. 3, 4. Insuper Litteram dominicalem anni 1500 fuit E D et non A G, ut in cyclo. Litt. dom. annis 1700, 1800, 1900 etc. cum non sint bisextiles, quae Lit. recipienda ex duabus ? Ex operatione facta esset 2.ª, sed quanam regula ? Qua ratione est adhibenda una potius quam altera ? Cuperem responsionem et precor R. D. P. Petrone C. M. Scholasticum ut tollatur omne dubium.

RESPONSA.

Ut responsa ad difficultates, quae super hac re moventur, clariora evadant ac faciliora, consultius arbitra-

mur praemittere rationem, ex qua duo resultant externi circuli, *maximus* nempe et *grandior:* quod idem est atque exhibere principia, quibus illi innituntur.

I. Eorum finis est, ut vera inveniatur Littera dominicalis cuiuscumque anni, ab eo incipiendo, a quo Gregoriana emendatio peracta fuit, seu 1582, usque ad aliud tempus indefinitum; ita tamen ut collocentur super O omnia saecula divisibilia per cifram 4, uti saecula 16um, 20um, 24um etc. Reliqua vero saecula per dictam cifram 4 non divisibilia collocentur super numeros 1. 2. 3. iuxta residuum: ita saecula 17um, 21um, 25um collocantur super numerum 1, saecula 13um etc. super numerum 2, saecula 19um etc. super numerum 3.

II. Principia, quibus dicti circuli innituntur, sunt duo: pro circulo, qui est *grandior*, stat cyclus solaris: pro circulo, qui est *maximus*, stant metemptoses.

a) **Cyclus solaris.** Hic nil est aliud, quam revolutio 28 Litterarum dominicalium. Dicitur cyclus solaris vel dominicalis; quia dies Dominica apud antiquos idem erat ac dies solis. Huius cycli ratio haec est:

Litterae dominicales sunt septem: a, b, c, d, e, f, g; quarum unaquaeque successive tribuitur unicuique anno, sed alphabetico inverso ordine, ita nempe: $\frac{1}{g} \cdot \frac{2}{f} \cdot \frac{3}{e} \cdot \frac{4}{d} \cdot \frac{5}{c} \cdot \frac{6}{b} \cdot \frac{7}{a}$. Ratio inversi ordinis est, quia si unicuique hebdomadae diei unam assignes Litteram regulari ordine post Litteram Dominicae propriam, sequitur, Litteram dominicalem insequentis anni esse indubie Litteram in ordine alphabetico retrogradam. Hinc accidit, ut si omnes anni essent communes, post septem annos circulus septem Litterarum foret expletus, et primus ordo iterum inciperet. At, cum in unoquoque quatriennio annus bissextus occurrat, primus ordo redire nequit, nisi post annos

28. Cyclus solaris exhibitae a nobis tabulae, inciperet a saeculo 1500 cum Litteris dominicalibus $\frac{e}{d}$ adeo ut sequens haberetur cyclus: $\frac{e}{d}$ | c. b. a. | $\frac{g}{f}$ | e. d. c. | $\frac{b}{a}$ | g. f. e. | $\frac{d}{c}$ | b. a. g. | $\frac{f}{e}$ | d. c. b. | $\frac{a}{g}$ | f. e. d. | $\frac{c}{b}$ | a. g. f.

b) **Metemptoses.** Anno 1582 Gregorius Papa XIII ut simul concordaret civilem annum cum solari, (ille enim hunc excesserat decem diebus, ita ut aequinoctium vernum eo in anno non amplius in diem 21 Martii incideret, uti Nicaenum statuerat Concilium, sed in diem undecimum dicti mensis), inito peritorum consilio, decrevit ut vertens ille annus 1582 imminutus fieret decem dierum, qui a mense Octobri detraherentur: atque ita dies quinta Octobris computaretur decima quinta. Hac ratione annus civilis solari aequiparatus est, et diei suo 21 Martii aequinoctium vernum restitutum.

Sed vero, horum decem dierum haec est origo: in singulis fere 129 annis una dies amplius exurgebat: hinc iidem anni decies multiplicati, uti patet, decem diebus excreverunt, et proinde ex illis decem annos bissextiles reddebant. Qui tamen eiusmodi esse non poterant; usurpabant namque unam plus aequo Litteram dominicalem; quum annus bissextus duas sibi sumat dominicales Litteras pro iteratione diei VI Calendas Martii.

Aequum proinde erat, ut, sicut 10 dies subtrahebantur ab anno civili, seu quod idem sonat, 10 anni bissextiles reddebantur communes, ita 10 Litterae dominicales subtraherentur a cyclo solari. Hinc cum anno 1582 Littera dominicalis esset = g = ac translata fuisset retro post 10 Litteras, necessario pro illo anno Littera domini-

calis esse debuerat = c =; consequenter ipsum annum 1500 retro stetit post 10 dominicales Litteras; et, fixis manentibus pro anno 1500 propriis Litteris $\frac{c}{d}$, accipiendae erunt = $\frac{a}{g}$ =. Eapropter, ut habeantur propriae dominicales Litterae anni 1582 annorumque subsequentium, 1500 non ponitur supra $\frac{c}{d}$, uti faciendum revera esset, sed ob calculum ponitur super $\frac{a}{g}$, et hinc a dextero latere incipit enumeratio. Hinc habetur pro toto saeculo cyclus sequens: $\frac{1500}{\frac{a}{g}}$ | f. e. d. | $\frac{c}{b}$ | a. g. f. | $\frac{e}{d}$ | c. b. a. | $\frac{g}{f}$ | e. d. c. | $\frac{b}{a}$ | g. f. e. | $\frac{d}{c}$ | b. a. g. | $\frac{f}{e}$ | d. c. b. |.

Sed neque id satis est. Ne idem error obreperet in posterum, Gregorius Pontifex XIII ita rem composuit. Error habuit inde originem, quia iudicatus fuit annus 365 dierum et 6 horarum, dum revera est 365 dierum, 5 horarum, 48 minutorum, quae prima dicimus, et 51" aliorum minutorum, quae secunda nuncupantur. Hinc eveniebat, ut post annos 129 alius insuper dies haberetur, et hinc post 4 fere saecula tres alii praeterea haberentur dies. Eapropter statutum fuit, ut singulis quatuor saeculis tria essent communia, quamvis per se bissextilia, et quartum tantum bissextile fieret, a saeculo 1600 incipiendo, quod et ipsum bissextile esset. Atque ita illa saecula, uti 16um, 20um, quae per 4 divisibilia sunt, bissextilia habentur, quae vero, uti 17um, 18um etc., dividi per dictum numerum nequeunt, neque bissextilia computantur.

Quo posito, si pergas computare super mox praefato

dominicali cyclo saeculi 1500 cum Littera $= \frac{a}{g} =$ per totum saeculum 1600 usque ad 1700 pervenies ad cellulam $= \frac{c}{b} =$. At cum annus 1700 bissextus fieri non debeat, secunda littera = b = relinquitur, primaque seu = c = sumitur. Ex hoc autem derivat totius cycli postpositio, quae sequenti aequalis est : $\frac{1700}{c}$ | b. a. g. | $\frac{f}{e}$ | d. c. b. | $\frac{a}{g}$ | f. e. d. | $\frac{c}{b}$ | a. g. f. | $\frac{e}{d}$ | c. b. a. | $\frac{g}{f}$ | e. d. c. | $\frac{b}{a}$ | g. f. e. | $\frac{d}{c}$.

Iam nunc videre est secundum hunc cyclum prorsus esse aequalem primo cyclo saec. 1500, dummodo incipias computationem a $= \frac{d}{c} =$. Eapropter non posuimus 1700 supra $= \frac{c}{b} =$ cum Littera prima dominicali = c = , omittendo secundam = b = ; sed dictum saeculum posuimus supra $= \frac{d}{c} =$, et Litteram secundam = c = accepimus, relinquentes primam = d = : quod tamen eodem redit, dum simul obtinetur finis non iterandi primum cyclum saeculi 1500. Quod si iterum hac cum postpositione pergas in gyrum computare per totum saeculum 1700, ad saeculum 1800 in cellula $= \frac{e}{d} =$ pervenies. Cum tamen notum sit, annum 1800 bissextum non esse faciendum, illi duae Litterae dominicales $= \frac{e}{d} =$ non competunt, sed una tantum, nempe prima = e =. Inde alia oritur eiusdem cycli dominicalis inversio, videlicet : | $\frac{1800}{e}$ | d. c. b. | $\frac{a}{g}$ | f. e. d. | $\frac{c}{b}$ | a. g. f.

| $\frac{e}{d}$ | c. b. a. | $\frac{g}{f}$ | e. d. c. | $\frac{b}{a}$ | g. f. e. | $\frac{d}{c}$ | b. a. g. | $\frac{f}{e}$ |. Hunc autem cyclum et ipsum esse plane conformem alteri pro saeculo 1500, dummodo computatio a cellula $\frac{f}{e}$ incipiat, evidenter constat.

Ergo, ne inutiles multiplices circulos, potiusquam collocare saeculum 1800 supra $= \frac{e}{d} =$, illud posuimus supra $= \frac{f}{e} =$, assumentes secundam Litteram, quae illi competit, primamque relinquentes, quae illi non competit.

Praefato nodo expedito, et enumerationem prosequens per totum saeculum 1800, cum anno 1900 ad cellulam $= \frac{g}{f} =$ pervenimus, in qua altera occurrit difficultas duabus antedictis plane similis, pariter expedienda. Hoc est: cum annus 1900 sit et ipse communis, ex duabus Litteris primam tantum sibi sumit $= g =$, secundam $= f =$ negligens. Atque ex eo alia iterum haberetur postpositio, scilicet: $\frac{1900}{g}$ | f. e. d. | $\frac{c}{b}$ | a. g. f. | $\frac{e}{d}$ | c. b. a. | $\frac{g}{f}$ | e. d. c. | $\frac{b}{a}$ | g. f. e. | $\frac{d}{c}$ | b. a. g. | $\frac{f}{e}$ | d. c. b. | $\frac{a}{g}$ |. Hic cyclus similiter idem est ac ille saec. 1500, quando ab $= \frac{a}{g} =$ computatio incipit. Hinc, ne inutiles multiplicentur, ut superius diximus, circuli, collocavimus saeculum 1900 super $= \frac{a}{g} =$ secundam Litteram $= g =$ accipiendo, et primam $= a =$ relinquendo, atque ita negotium facile procedit. Si autem hac ratione computare pergas in eodem circulo per totum sae-

culum 1900, cum anno 2000 ad cellulam = $\frac{b}{a}$ = pervenies supra 1600. Annus 2000 cum sit bissextilis sicut 1600, nulli subtractioni seu metemptosi subiicitur, sibique proinde accipit utramque Litteram dominicalem in cellula notatam; alia non habebitur inversio cycli, in eodemque casu erimus ac praecedenti. Ex hoc fiet, ut omnia saecula quae per 4 divisa dant O pro residuo, sicut saeculum 16um, semper in cellula $\frac{b}{a}$ reperiantur: quae pro residuo dant 1, uti 17um, semper reperientur in cellula $\frac{d}{c}$: quae dant 2, reperientur super = $\frac{f}{e}$ = ut 18um : quae dant 3, super = $\frac{a}{g}$ = uti 19um : hinc cyclus saeculi 1500 fiet perpetuus.

Ex expositis liquido profluunt responsa ad petitiones nobis exhibitas, et declarationes ad proposita dubia, nempe : 1° Numerus 3 non contradicit numero 4 (pag. 280). Etenim in circulo *maximo* extimo, de quo in num. 3, habentur notata saecula, in alio autem *grandiori* anni tantum saeculi sunt notati, quos repraesentant Litterae dominicales, de quibus in num. 4. At vero saecula notata super cifris significativis 1, 2, 3, ob rationes dictas et quia non sunt per 4 divisibilia, uti sunt saecula super O notata, communia sunt. Ergo perspicuum est, Litteras dominicales duplicatas inservire tantum posse pro bissextilibus annis, qui per singulos quatuor annos in saeculo occurrunt.

2. Enumeratio Litterarum dominicalium in Cyclo Paschali incipit proprie, non ab anno 1500, sed 1582 in qua Gregoriana emendatio peracta fuit. Iam nunc, ut vera habeatur Littera dominicalis anni 1582, necesse est ut computatio super cyclo incipiat ab anno 1500. At hic annus veram non exhiberet dominicalem Litteram anni 1582, si

computatio inciperet ab = $\frac{e}{d}$ = quae essent sibi propriae, sed aliam, quae decies veram, nempe = c =, sequitur, hoc est = g =.

Eapropter, quamvis Littera dominicalis anni 1500 sit = $\frac{e}{d}$ =, ea nihilominus, computationis ergo, retrocedit 10 litteris, quae 10 dierum subtractioni respondent, estque videlicet = $\frac{a}{g}$ =: adeo ut computationem prosequendo obtineri queat vera Littera anni 1582, nempe = c =, aliorumque subsequentium annorum.

3. Anni 1700, 1800, 1900 etc. cum bissextiles non fiunt, assumere deberent sibi, re in se spectata, primam e duabus dominicalibus Litteris, quae in cellula inferiori continentur, ac secundam relinquere; hic nihilominus relinquitur prima sumiturque altera, ut vera Littera dominicalis obtineatur. Et ratio evidens resultat e cyclis statutis; videlicet, cum praefata saecula aliaque relativa incidant super cyclorum cellulas $\frac{c}{b}$, $\frac{e}{d}$, $\frac{g}{f}$, et non sint bissextilia, sibi sumunt, uti diximus, primam, et alteram relinquunt: hoc autem, sicut praenotavimus, tres necessario fert diversas primi cycli postpositiones; atque ita tamen, ut Litterae omnes dominicales, quae in antecedenti circulo, in annorum bissextilium cellulis, erant superius positae hoc est primae, in sequenti circulo sitae remaneant inferius, nempe saecundae. Nunc autem Litterae dominicales c. e. g. ad saecula 1700, 1800, et 1900 etc. pertinentes in primo cyclo saeculi 1500, superius sitae sunt; ergo in postpositione inferius remanebunt, videlicet: $\frac{d}{c}$, $\frac{f}{e}$, $\frac{a}{g}$; ideoque cum ipsae Litterae dominicales sint primae, ob

postpositionem praedictam fient secundae ; hinc monitum de prima negligenda, et de secunda accipienda. Atque ita mihi videor adm. Rev. Consulenti fecisse satis.

P. P.

SOLUTIO QUAESTIONIS

pro mense Decembri 1898 propositae.

PROPOSITIO.

Canonici qui ad Chorum non tenentur, nisi diebus dominicis festisque de praecepto in foro, possunt ne aliis diebus, officio novem lectionum non occurrente, vel de feria officium agere vel aliud ex votivis *ad libitum,* quae acceptarunt ?

SOLUTIO.

Absque dubio exploratum est, semel officiis votivis *ad libitum* regulariter a Communitate acceptatis, Canonicos in posterum amisisse libertatem recitandi officium feriale per omne tempus non reservatum ; et in hac parte, nulli obnoxia est haesitationi dispositio decreti Urbis et Orbis 5 Iulii 1883 dicens ; « Detur indultum generale tam Capitulis et ecclesiasticorum Communitatibus quibuscumque, quam singulis de utroque clero, persolvendi officia votiva per annum loco officiorum ferialium, praeterquam in feriis quarta Cinerum, totius tempore Passionis, ac sacri Adventus a die 17 ad 24 Decembris inclusive : quoad choralem quidem recitationem, de consensu Capituli seu Communitatis ab Ordinario semel pro semper adprobando ; quoad privatam vero recitationem, ad libitum singulorum de clero ». Inutilis enim evaderet (quod dicere nefas est) distinctio inter recitationem choralem et recitationem privatam, si libertas eligendi aequaliter relinqueretur et Communitatibus

et singulis de Clero. Hinc Canonici, saltem quotiescumque in Choro assistunt, non amplius a Votivorum recitatione recedere queunt, si semel fuerunt capitulariter acceptata cum approbatione Ordinarii.

Sed hic non iacet nodus quaestionis enodandae quae, nedum versetur circa praesentes in Choro, inquirit contra an qui adstricti sunt ad Chorum, iis liberum sit vel votivum quod acceptarunt vel feriale officium recitare, quando illa die dispensantur legitime a Choro. Ad quod respondemus :

Casus *per se* non satis apparet nitidus, et vix aliquot elapsis mensibus post indulti generalis promulgationem, nonnulla oborta sunt dubia, quae ipsa Congregatio sedulo examini subiicere debere credidit, atque exinde anthenticam declarationem emittere. Quapropter idem sacer Ordo ad Vaticanum in particulari coetu coadunatus insequentia dubia expendenda suscepit, nimirum : « 1° An verba indulti *quoad privatam vero recitationem, ad libitum singulorum de Clero,* intelligenda sint de eis tantum qui de nullo canonico titulo ad Chorum tenentur ? 2° An statuta, de consensu Capituli seu Communitatis ab Ordinario adprobato, recitatione officii votivi, liceat quandocumque ab ea acceptatione recedere ? 3° An indultum ipsum acceptari possit ut quibusdam anni diebus de feria, aliis vero de votivis officiis in chorali officii recitatione agi valeat ? (1) ».

Quid vero E.mi Patres, omnibus accurate perpensis, rescribere rati sunt ? « *Ad 1, Affirmative,* » id est libertas quae conceditur singulis de Clero, non respicit eos qui aliquo titulo ad Chorum tenentur, etiamsi privatim suum recitarent officium. « *Ad 2 et 3, Negative,* » id est quando semel officia votiva regulariter fuerunt acceptata cum debita Ordinarii approbatione, nunquam Canonici possunt ab ea acceptatione recedere, et non admittitur pro eis, ut quibusdam anni diebus agant de feria, et aliis diebus de votivis ; sed acceptata, semper in die-

(1) S. R. C. 10 Nov. 1885, n. 5895.

bus liberis recitari debent, et non acceptata, nunquam — ne una quidem die libera — recitari possunt.

Hinc apparet quam magna intercedat differentia inter Canonicos et alios de clero. Clerus potest una die dicere officium votivum, et altera die facere de feria, et sic deinceps pro omnibus diebus liberis, quando et quomodo singulis placebit. Quoad vero Canonicos, de duobus unum: vel officia sunt acceptata formiter, vel non. Si 1°, semper de votivis; si 2°, semper de feria, etiamsi privatim suum dicerent Breviarium, quia nunquam cessant Canonici pertinere ad suam Communitatem, et ideo semper regulas eiusdem sequi debent, etiam extra Chorum.

Ceterum, sensus liturgicus requirit, ut iidem de corpore ad idem officium obligentur. Porro praesentes in Choro tenentur in casu ad officium votivum. Ergo et absentes. Clamat quoque, ut qui separatim recitant officium, ceteris se conforment, cum quibus unum corpus efficiunt, sic collaudaturi Deum non solum uno ore, sed et una prece qua, etiam dispersi, permanent uniti coram Domino, et certius in votis suis propter unanimitatem exaudiuntur, S. Cypriano docente « *quidquid simul petitur a cunctis, Deum pacis pacificis exhibere* » (1), « *plusque impetrari posse paucorum concordi prece, quam discordiosa oratione multorum* » (2).

Amplius: est praxis romana, quae reliquis ecclesiis exemplo esse debet, ut perbelle animadvertunt *Ephem. Liturg.* anno 1889, pag. 42: et si ad rem non citamus alios auctores, ratio est quia prorsus nova sunt huiuscemodi votiva officia. Iam tamen, licet subobscure, insinuavit nostram doctrinam cl. Bernard, S. Sulpitii Sacerdos, quando dicit: « La récitation de ces offices en Choeur ne pourra se faire que du consentement du Chapitre ou de la Communauté, et devra etré approuvée une fois pour toutes et pour toujours par l' Ordinaire du lieu; mais la récitation privée sera laissée à la libre volonté de cha-

(1) Lettre 60 — (2) Traité de l' Unitè de l' Eglise.

cun » (1). Et paulo infra : « La récitation au Choeur de ces offices votifs n' est pas laissée au libre choix de ceux qui le composent ; elle est soumise à la décision du Chapitre ou des Supérieurs des Communautés, approuvée par l' Ordinaire. Il s' agit ici en effet d' une question d'ordre public, qui ne saurait dépendre d' un chacun, mais doit être réglée par l' autorité compétente » (2). Sed quam apertius locutus fuisset citando simpliciter decretum supra relatum, quod eamdem doctrinam refert decreti 12 Nov. 1831, n. 2682 ad 46 (4669) mandantis quod « quando quis itineris vel studii vel aliis de causis, extra Patriam sive dioecesim versetur » si est beneficiarius, tenetur *semper* recitare officium sui capituli, ecclesiae, vel beneficii ».

Denique solutio, quam propugnamus, a S. Concilii Congregatione directe confirmatur. « Capitulum Cathedralis (ut fert absolute casus propositus) ecclesiae Engolismensis die 26 Martii 1896 a Sancta Sede obtinuit, propter debilitatem gravemque aetatem canonicorum, dispensationem ad decennium missae et officii omnis capitularis, *exceptis diebus dominicis et festis de praecepto*. Porro quaeritur :

« An quisque canonicus privatim recitare possit in simplicibus et diebus ferialibus officia votiva ad libitum concessa, quamvis supradictum Capitulum haec officia capitulariter non admiserit ?

« Et quatenus negative, Ioannes Petrus Davant et Iulius Moreau, canonici, expostulant, propter infirmam eorum valetudinem, facultatem officia supradicta recitandi diebus in quibus conceduntur ».

Quid autem S. Congregatio E.morum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium Concilii Tridentini interpretum ad supradicta dubia respondere censuit ? « *Ad I Negative* », id est, Canonicus, etiam privatim recitans suum Breviarum, non potest dicere

(1) Tom. I, du Bréviaire, Part. 2, chap. 1, art. 4, §. 2, n. 3.
(2) ibid.

officia votiva ad libitum concessa, si capitulariter non fuerunt admissa iuxta formas, quia pertinet ad Communitatem, quae formalitates ad hoc requisitas nondum adimplevit. « *Ad 2. Attenta infirmitate, benigne commisit Episcopo Engolismensi ut, veris existentibus narratis, facultatem iuxta petita pro suo arbitrio et conscientia gratis impertiri possit et valeat* » (1), id est, pro gratia conceditur favor his Canonicis, qui aliter se conformare deberent Communitati, ad quam pertinent, pro officii recitatione, quamvis privatim et extra Chorum legitime suum Breviarium legant.

Ergo, attento sensu liturgico una simul cum Congregatione Rituum et Concilii, Canonici etiam privatim extra Chorum recitantes officium, nequeunt absolute a recitatione officii recedere, quod illos obligaret in Choro, si non legitime dispensarentur, et proinde reprobamus doctrinam contrariam folii *L' Ami du Clerge,* année 1884, pag. 294 (2).

A. Fourneret
ex Acad. Liturg. Rom.
Parochus loci vulgo dicti Lannes
(dioecesis Lingonensis)

(1) 22 Febr. 1897.

(2) Ephemerides anno 1896, pag. 183 et seq. Dubium ex Urbe propositum resolverunt, praesentis tenoris : Utrum Canonici solis diebus dominicis festisque ad chorum obligati possint, uti alii de clero, recitare officia votiva loco ferialium. Ratio Dubii erat, uti patet, quia diebus, quibus eiusmodi recitatio est permissa, non tenentur ad chorum : et consequenter dictis diebus ita sunt, quasi non sint Canonici, censeanturque uti alii de Clero. Hoc sensu resolutum fuit dubium, nempe solutor in hanc devenit opinionem : Canonici, qui nonnisi dominicis festisque diebus obligantur ad chorum, officia votiva, loco ferialium, recitare possunt, diebus quibus illa permissa sunt.

Nunc cl. Academicus noster A. Fourneret, qui unus propositae quaestionis ad nos solutionem dedit, contrariam sequitur, tenet satisque gravibus momentis probat sententiam. Hinc nos quaerimus : ubinam veritas ? Animadvertimus potissimam rationem, ob quam prima sententia affirmans defensa fuit, hanc esse, quia videlicet Ca-

nonici supponuntur diebus ferialibus non obligati ad chorum. At inquirendum credimus, unde hoc derivet ; aliquis enim potest ad aliquid non obligari, vel ex natura actus, ad quem per se non tenetur, vel ex dispensatione, vi cuius eximitur ab actu ponendo, ad quem per se tenetur. Canonici igitur in casu aut nulla obligatione per se tenentur ad chorum, aut *per se* tenentur, sed non *per accidens*, quia dispensatione fruuntur. Si primum, concedendum videtur, eos officia votiva loco ferialium recitare iure posse ; quia, ad hoc quod attinet negotium, ab aliis singulis de Clero non differre videntur, uti bene perpendentes sibi persuadebunt. Hoc autem in primi Dubii solutione, ni fallimur suppositum fuit, solutionemque legenti et consideranti patebit. Si alterum, minus recta credi posset praefata solutio ; sive, quia dispensatio eximere tantum potest ab actu, a quo quis dispensatur, non ab aliis : sive quia in casu nostro peculiari habetur ius positivum rem declarans. Ita ut per consequens, si Canonici a choro dispensati tantum fuerint pro diebus ferialibus, ab omnibus aliis actibus, ad quos sine dispensatione teneatur, dispensati non remaneant, proindeque ligentur adhuc lege Calendarii proprii, quam servare uti Canonici debent. At solutio prima hunc casum non respexisse dicenda est.

Nunc autem uti certum exploratumque habendum est, Canonicos, vel *per se* teneri ad chorum quotidie, ut solum pontificium indultum, possit ab illo dispensare: vel ex ipsius fundationis natura non teneri. Videri ad rem possunt Doctores, inter quos Lucidi *(De Visit. SS. Lim. Vol. I. fol. 299, n. 110)*, et De Angelis *(Lib. III, Tit. 41, n. VIII)*, quos tenens et probans cl. De Herdt citat *(Prax. Capit. pars IV, Cap. XXV, § 2)*. « Sancitum est ergo, *ait mox citatus De Herdt*, constanti Ecclesiae disciplina, Capitula Ecclesiarum, praesertim Cathedralium, ad integrum quotidie officium divinum in choro recitandum teneri *(Loc. cit.)* ». Hinc Benedictus XIV scripsit : « Haud ignota est obligatio, qua Canonici, aliique Ecclesiarum Metropolitanarum, Cathedralium et Collegiatarum ad quotidie Horas Canonicas in choro cantandas tenentur *(Const.* **Annus,** 19 Febr. 1749, § 2) ». Praeterea : « Sancimus, *declarat Clementina (Lib. III, Tit. XIV, Can. 1.* **Gravi)** ut in Cathedralibus, Regularibus et Collegiatis Ecclesiis horis debitis devote psallaturi in aliis vero convenienter et debite celebretur divinum diurnum et nocturnum officium ». Denique dictam obligationem Tridentina Synodus imponit, cum iubeat, ut *obtinentes in Cathedralibus aut Collegiatis Di-*

gnitates, canonicatus, praebendas, aut portiones... **omnes compellantur... in choro,** ad psallendum instituto, hymnis et canticis Dei nomen reverenter, distincte devoteque laudare *(Sess. XXIV, C. XII De Reform.)*. Haec autem omnia non videntur applicanda ad alterum casum, qui supponit Canonicos ex natura fundationis diebus ferialibus ad chorum non teneri.

Itaque optimo iure concludendum censemus, primam solutionem solum spectasse casum non de Canonicis dispensatis a choro quotidiano, sed de iis tantum, qui ratione fundationis solis dominicis festisque diebus tenentur ad chorum: praesentem vero reliquos respicere Canonicos, a choro quotidiano dispensatos.

REDACTIO.

QUAESTIO SOLVENDA

PRO MENSE MARTIO 1899.

Dom. I. Maii fit alicubi de Translatione (fest. secund.) S. Ianuarii dup. II. cl. cum octava : Dom. III eiusdem mensis fit de SS. Redemptore dup. II. cl., quod cum in sequenti anno sit impeditum, ex privilegio anticipatur in Dom. II., in qua occurrit festum fixum S. Pomponii Conf. dup. min. primarium.

Quaeritur : Debetne commemorari primo dies octava Translationis S. Ianuarii, postea S. Pomponius, an viceversa, tam in occursu quam in concursu ?

IMPRIMATUR
P. Fr. Albertus Lepidi O. P.
S. P. A. Magister.

IMPRIMATUR
Franciscus Cassetta Patriarch. Antioch. Vicesgerens.

Proprietas Literaria.

Romae, Typis Fratrum **Amoroso**, Piazza della Torretta Borghese N. 22-25.